

Vapaa a Jattelijä

6
2005
3,5€

Jumalaton kulttuurilehti

Liittovaltuusto järjestäytyi

Vapaa-ajattelijaj

Jumalaton kulttuurilehti

61. vuosikerta, 14.12.2005

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Päätoimittaja

Robert Brotherus

Tyynylaavankuja 2 A 4, 00980 Helsinki
GSM 050-482 1003, sp. robert@iki.fi

Toimitussihteeri

Janne Vainio (GSM 050-365 6808)

Seuraavaan lehteen tarkoitettu aineisto lähetetään päätoimittajalle 15.1.2006 mennessä mieluiten sähköpostina (liitteet .rtf tai tekstimuodossa) tai levykkeellä

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
Puhelin (09) 715 601, fax (09) 715 602
val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

Koko sivu 235 €, 1/2 sivua 135 €
1/4 sivua 90 €, 1/8 sivua 50 €
Lisävärit sopimuksen mukaan

Tilaushinta

22 €/vuosi
Kuusi numeroa vuodessa

Painos 1 800 kpl

Painopaikka Uusimaa Oy

ISSN 0355-8703

Vapaa Ajattelija on Kulttuuri-,
mielipide- ja tiedelehtien liitto
Kultti ry:n jäsen.

Kirjoitukset eivät välttämättä edusta
lehden toimituksen ja julkaisijan
näkemystä.

Sisältö 6/2005:

Pääkirjoitus	3
<i>Robert Brotherus</i>	
Uskonnonvapaus G7-maissa	4
<i>Jori Mäntysalo</i>	
Pääsihteerin palsta	9
<i>Jori Mäntysalo</i>	
Liittovaltuusto järjestäytyi	10
<i>Janne Vainio</i>	
Vapaa-ajattelijaveteraanin tarinoita	12
<i>Arto Tiukkanen</i>	
Ateistisen humanismin julistus	14
<i>IHEU:n maailmankongressi 2005</i>	
Nasiksen Jesse jelppii taas	16
<i>Robert Brotherus</i>	
Teuvonneuvo	20
<i>Teuvo Pykönen</i>	
K.R. Brotherus ja uskonnonvapaus	23
<i>Robert Brotherus</i>	
Gandhilainen kasvatuskäsite	26
<i>Lavanam</i>	
Uutisia, keskustelua ym.	29

Kansikuvassa liittovaltuuston kotkalainen varajäsen Esa Honkanen musisoi vapaa-ajattelijoiden näyttelypisteessä Pohjois-Kymen kulttuurimessuilla Kuusankoskella. Esittelypöydän takana liittovaltuuston pj Olavi Korhonen. Kulttuurimessuista lisää sivulla 29.

Jäseniä

Paljonko Suomessa on uskonnollisia ja uskonnottomia ihmisiä? Vastaus riippuu paljolti siitä, miten nämä termit määritellään. 84% väestöstä kuuluu ev. lut. kirkkoon, mutta esimerkiksi kuolemanjälkeiseen

elämään ilmoitti hiljattaisessa kyselytutkimuksessa uskovansa vain 51%. Varsinaisten "uskossa elävien" ja kirkossa käyvien kristittyjen osuus on alle 10% väestöstä. Valtaosa kirkon jäsenistä on jäseniä vain koska heidät on siihen vauvana liitetty eivätkä he ole tulleet eronneeksi.

Kyselytutkimuksissa noin 25% väestöstä ilmoittaa että ei usko jumalaan. Nämä 1.5 miljoonaa ihmistä lienevät ainakin teoriasa potentiaalista jäsenkuntaa Vapaa-ajattelijayhdistyksille. Tämänhetkinen yhteenlaskettu jäsenmäärämme, 1500, muodostaa 0,1% tuosta kohderyhmästä. Teoriassa siis kasvun-vara on 1000-kertainen, vaikka yksikään uskovainen ei luopuisi uskostaan.

Samaan aikaan kirkolla on jäseniä jopa 150% kohderyhmänsä kokoon verrattuna, jos kohderyhmäksi tulkitaan edes löyhästi kirkon tunnustuksen mukaisesti ajattelevat ihmiset. Tällainen kohderyhmän yliedustus on poikkeuksellinen saavutus miltään järjestöltä ja se on selitettävissä ainoastaan lapsikasteen ja historiallisen pakkouskonnollisuuden valossa. Jäsenyyden suuntana kirkolla voinee siis olla vain alaspäin, vaikka kirkko kamppaileekin trendiä vastaan esimerkiksi mainonnan keinoilla (ks. artikkeli "Armo"-kampanjasta tässä lehdessä, s. 16).

Entä oma 0,1 prosenttiamme? Millä tavoin me voimme vaikuttaa jäsenmääräämme? Ensinnäkin täytyy muistaa perustavanlaatuisen ero uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden välillä: siinä missä monissa uskonnoissa on sisäänrakennettuna kannustus toimintaan, tekoihin ja "seurakuntayh-

teyteen" uskonnon harjoittamiseksi ja levittämiseksi, ei uskonnottomuus itsessään sisällä mitään "toimintaohjelmaa". Kukaan ei ole rakentanut katedraaleja sen kunniaksi että jumalaa ei ole olemassa. Vapaa-ajattelijoiden tehtävä tulevaisuudessakin liittyy pääasiassa uskontojen etuoikeuksien karsimiseen ja jos joskus tulevaisuudessa uskonnot häviävät, ei uskonottomien organisaitoitakaan tarvita.

Ihmiset, jotka eroavat kirkosta, eroavat pääsääntöisesti siksi, etteivät he koe tarvitsevänsä kirkkoa mihinkään. Vaikka mielellämme näkisimme monen kirkosta erovan liittyvän uskonottomien omiin organisaitioihin, valtaosa eroavista ei kaivanne jäsenyyttä missään aatteellisessa järjestössä. Siitä, että ihmisellä on jokin ominaisuus ei seuraa että hän kokisi tarvetta toteuttaa tuota ominaisuuttaan järjestötoiminnan kautta. Itselläni on noin 30 ateistituttavaa, joista itseni lisäksi yksi kuuluu Vapaa-ajattelijoihin. Tilanne voidaan rinnastaa siihen, että Suomessa on paljon autoilijoita, mutta vain murto-osa heistä kuuluu autoilijoiden etujärjestöön, autoliittoon. Siihen kuuluvat vain erityisen aktiiviset ja kiinnostuneet autoilijat. Samoin uskonottomien järjestöihinkin voimme olettaa liittyväksi vain aktiivisimpien ja tiedostavimpien ateistien.

Tästä huolimatta katson, että meillä on Suomessa paljon kasvunvaraa. Omien kokemuksieni mukaan "aktiivisia ja tiedostavia" ateisteja on loppujen lopuksi huomattavasti enemmän kuin 0,1% kaikista uskonottomista. Autoliittoon kuuluu 3% ajokortin omistavista - ehkäpä tällainen järjestäytymisaste voisi olla realistinen myös uskonottomien kohdalla. Tämä tarkoittaisi noin 50 000 henkilöjäsentä, samaa luokkaa kuin esimerkiksi Norjan humanistiyhdistyksellä.

Varmaa on, että tällaiset jäsenyyssluvut tulevat edellyttämään hyvää imagoa, voimakasta medianäkyvyyttä sekä selkeitä etuja jäsenyydestä. Onneksi yksi jäsenetu ei

paljoa maksa: yhteenkuuluvuuden tunne, yhdessäolo ja yhdessä tekeminen 'hengenheimolaisten' kanssa sekä oman maailman-katsomuksen kehittäminen opiskelun ja keskustelun kautta ovat ainakin omalla kohdallani olleet merkittäviä seikkoja. Ne toteutuvat yksinkertaisesti hyvällä ilmapiirillä, hyvällä lehdellä ja hyvillä jäsentapaamisilla.

Robert J. Brotherus
puheenjohtaja

ilmoituksia

Tulisiko lehden nimi muuttaa?

Liittohallituksessa on ollut vireillä mahdollinen *Vapaa Ajatteli* -lehden nimen muuttaminen. On jo esitetty sellaisia nimiä kuten *Ateisti* tai *Uskonnoton*. Nimen muuttamisesta ei ole tehty päätöstä, ja osaltaan mahdollinen nimenmuutos riippuu hyvistä ideoista.

Lukijoita toivotaan kommentoimaan (1) tulisiko lehden nimeä muuttaa (Jos, niin miksi? Jollei, miksi ei?) ja (2) mikä olisi mahdollinen nykyistä sopivampi nimi, mikäli nimenmuutokseen päädyttäisiin?

Kommentteja tullaan julkaisemaan seuraavissa lehden numeroissa. ■

Kesäpäivät kaipaavat järjestäjää

Vapaa-ajattelijain liitto pitää jälleen perinteeksi muodostuneet **Vapaan ajatuksen kesäpäivät** kesällä 2006. Kesäpäivien organisaatiovastuu siirretään aina vuosittain vaihtuvalle liiton jäsenyhdistykselle, jonka kotipaikalla päiviä vietetään. Liittohallitus toivookin, että ne jäsenyhdistykset, jotka alustavasti olisivat kiinnostuneita otamaan itselleen vetovastuun kesällä 2006, ilmoittautuisivat mahdollisimman pian (ennen vuodenvaihdetta) liiton toimistolle. Yhteystiedot: Neljäs linja 1, 00530 Helsinki, puh. 09-715 601, sp. val@vapaa-ajattelijat.fi. ■

G7-maiden perustuslakien vapaususkonno

Uskonnonvapaus on kirjattu eri tavoin eri maiden perustuslakeihin. Tässä esitellään lyhyesti tilannetta maailmantaloudellisesti merkittävimmässä G7-ryhmän maissa (Yhdysvallat, Kanada, Japani, Ranska, Saksa, Italia ja Iso-Britannia).

Uskonnonvapaus ei tietenkään riipu pelkästään perustuslaista. Useimpia valtioita sitovat kansainväliset sopimukset, ja toisaalta taas käytännön viranomaistoiminta ei kaikkialla noudata lakia yhtä hyvin kuin Suomessa.

Perustuslaki on kuitenkin varsin tärkeä dokumentti. Se osoittaa mitkä ovat valtion arvot, joita ainakin tavoitellaan. Historiallisesti perustuslain edeltäjiä ovat olleet eräänlaiset vapauskirjat, joilla on rajoitettu hallitsijan valtaa. Samaa tarkoitusta palvelevat vieläkin perustuslakiin kirjatut vapauudet.

Tämä kirjoitus ei pyri kovin syvällisesti käsittelemään uskonnonvapauden tilaa eri maissa, vaan esittelee lähinnä nimenomaisesti perustuslait.

Uskonnonvapaus.fi -sivusto pyrkii esittelemään uskonnon ja uskonnottomuuden vapauden periaatteita, käytäntöä ja historiaa katsomusneutraalista näkökulmasta. Sivustolle on tarkoitus koota kattavasti aihepiiriä koskevia yleistajuisia artikkeleita. Kiinnostuksen voi ilmoittaa osoitteeseen jori.mantysalo@uta.fi. ■

Perustuslait ja vapaus

Yhdysvallat

USA:ssa sekulaarin valtion periaate on ilmaistu hyvin tiiviisti:

Kongressi ei saa säätää mitään lakia, joka koskee uskonnon perustamista, tai kieltää sen vapaata harjoittamista; - -

USA:n periaatetta kuvataan usein sanoilla "Wall between state and church", suomeksi "Valtion ja kirkon välinen muuri". Ilmaus ei ole suora lainaus perustuslaista. (Se löytyy **Thomas Jeffersonin** kirjeestä vuodelta 1802.)

Ylläoleva on tunnettu kohta, ja se on lainaus perustuslain ensimmäisestä lisäyksestä. Vähemmän tunnettu on valaa ja vakuutusta koskeva kohta:

Senaattorit ja edeltä mainitut edustajat, sekä useiden osavaltioiden lakia säätävät elinten jäsenet, sekä kaikki juridisten toimeenpanoelinten edustajat, niin Yhdysvalloissa kuin muissa osavaltioissa, ovat sitoutuneita valaan tai vakuutukseen, suojellakseen tätä perustuslakia; mutta mitään uskonnollista testiä ei ikinä vaadita kelpuutukseksi mihinkään julkiseen virkaan tai luottamustehtävään Yhdysvalloissa.

Kanada

Kanadan perustuslain esipuhe alkaa toteamalla "Kanada on luotu pohjalle, joka tunnustaa Jumalan kaikkivaltiuuden - -". Käytännössä uskonnonvapaus Kanadassa to-

teutuu hyvin, ja se on ilmaistu myös perustuslaissa:

Jokaisella on seuraavat perustavanlaatuiset vapaudet: (a) omantunnon ja uskonnon vapaus; (b) ajatuksen-, uskon-, mielipiteen ja sen ilmaisun vapaus, - -

Japani

§ 19 [Ajatuksen ja omantunnon vapaus]
Ajatuksen ja omantunnon vapautta ei saa rikkoa.

§ 20 [Uskonnonvapaus, valtion sekulaarisuus]

- (1) Uskonnonvapaus taataan kaikille.
- (2) Minkään uskonnollisen järjestön ei tule saada erityisoikeuksia julkiselta valtalta, eikä hallita poliittista valtaa.
- (3) Ketään ei saa pakottaa osallistumaan uskonnolliseen toimintaan, juhlaan, riitiin tai muuhun uskonnonharjoitukseen.
- (4) Valtion ja sen virastojen on pidättäydyttävä uskonnon opetuksesta ja muusta uskonnollisesta toiminnasta.

Ylläoleva on yksiselitteinen ja selkein täsä esiteltävistä perustuslaeista.

Ranska

Ranskan perustuslain esipuhe alkaa viittauksella aiempaan julistukseen vuodelta 1789, joka taas toteaa:

Kenenkään ei tarvitse olla huolestunut mielipiteidensä, myöskään uskonnollisten, vuoksi, kunhan niiden ilmaisu ei häiritse lain takaamaa julkista järjestystä.

Perustuslain ensimmäinen varsinainen pykälä määrää valtion sekulaariksi:

Ranska on jakamaton, maallinen, demokraattinen ja sosiaalinen tasavalta. Ranska takaa kaikkien kansalaistensa tasa-arvon lain edessä alkuperästä, rodusta tai uskonnosta riippumatta. Ranska kunnioittaa kaikkia uskomuksia. - -

Saksa

Saksan perustuslaissa on Ranskan tapaan viittaus aiempaan perustuslakiin, mutta päätekstissäkkin on uskonnonvapaus kirjat-
tu selvästi esille:

Artikla 4 [Uskonnon, omantunnon ja vakaumuksen vapaus]

(1) Uskonnon, omantunnon ja uskonnolli-
sen ja uskonnottoman vakaumuksen vapaus
on loukkaamaton.

(2) Oikeus uskonnonharjoitukseen ilman häi-
rintää taataan.

(3) Kukaan ei ole omantuntonsa vastaisesti
velvollinen ottamaan osaa aseelliseen sota-
palvelukseen. Tarkemmat määräykset anne-
taan liittovaltion lailla.

Artikla 7 [Koulutus]

(2) Lapsen kasvatuksesta vastaavilla on oi-
keus päättää lapsen osallistumisesta uskon-
non opetukseen.

(3) Uskonnon opetus on osa normaalia ope-
tusohjelmaa julkisissa kouluissa paitsi tun-
nustuksettomissa kouluissa. Uskonnon ope-
tusta annetaan, valtion valvontaoikeus huo-
mioon ottaen, uskonnollisten yhdyskuntien
opin mukaisesti. Opettajaa ei saa vastoin tah-
toaan velvoittaa opettamaan uskontoa.

(5) Yksityisen peruskoulun perustamiseen
annetaan lupa vain, jos - - tai lasten kasva-
tukseen oikeutetut sitä hakevat ja koulu on
tarkoitettu uskontojenväliseksi tai jollekin eri-
tyiselle uskonnolliselle tai uskonnottomalle
vakaumukselle eikä samassa kunnassa ole
vastaavaa julkista koulua.

Artikla 33 [Saksalaisten tasa-arvo; jul- kiset virat]

(2) Kansalais- ja poliittisten oikeuksien naut-
timinen sekä pääsy julkisiin virkoihin ja toi-
miin on riippumaton uskonnollisesta vakau-
muksesta. Kuulumista tai kuulumattomuut-
ta uskonnolliseen tai uskonnottomaan yhdys-
kuntaan ei saa laskea kenellekään haitaksi.

Artikla 56 [Virkavala]

Astuessaan virkaansa liittopresidentti vannoo
liittopäivien ja liittoneuvoston yhteen ko-
koontuneiden jäsenten edessä seuraavan va-
lan: "Vannon ponnistelevani Saksan kansan

puolesta, edistäväni - - Jumala minua siinä
auttakoon." Vala voidaan antaa myös ilman
uskonnollista osaa.

Perustuslain artikla 140 toteaa "Vuoden
1919 elokuun 11. päiväältä olevan Saksan pe-
rustuslain artiklojen 136, 137, 138, 139 ja 141
määräykset ovat osa tätä perustuslakia."
Nämä artiklat taas ovat seuraavat:

Artikla 136 (Weimar) [Kansalais- ja poliittiset oikeudet]

(1) Uskonnonvapauden käyttäminen ei rajoi-
ta kansalais- tai poliittisia oikeuksia; kansa-
lais- ja poliittiset oikeudet eivät riipu uskon-
nonvapauden käyttämisestä.

(2) Kansalais- ja poliittisten oikeuksien naut-
timinen sen paremmin kuin pääsy julkisiin vir-
koihin eivät riipu uskonnollisesta vakaumuk-
sesta.

(3) Kenelläkään ei ole velvollisuutta julkis-
taa uskonnollista vakaumustaan. Viranomai-
silla on oikeus saada tietoonsa jäsenyyys us-
konnollisessa yhdyskunnassa vain, jos hen-
kilön oikeudet ja velvollisuudet riippuvat siitä
tai lakisääteinen tilastointi sitä vaatii.

(4) Ketään ei saa pakottaa osallistumaan us-
konnonharjoitukseen, ottamaan osaa uskon-
nolliseen tilaisuuteen tai vannomaan uskon-
nollista valaa.

Artikla 137 (Weimar) [Valtionkirko; uskonnolliset yhdyskunnat]

(1) Valtionkirkkoa ei ole.

(2) Vapaus perustaa uskonnollisia yhdyskun-
tia taataan. Uskonnollisten yhdyskuntien
yhdistyminen valtakunnan alueella ei ole
minkään rajoitusten alainen.

(3) Uskonnolliset yhdyskunnat järjestävät
sisäiset asiansa ja hallintonsa itsenäisesti kai-
kille yhteisten lakien asettamien rajoitusten
puutteissa. Valtio tai kunta ei puutu uskon-
nollisten yhdyskuntien virkanimityksiin.

(4) Uskonnolliset yhdyskunnat ovat oikeus-
toimikelpoisia siviilioikeuden yleisten määrä-
ysten mukaan.

(5) Uskonnolliset yhdyskunnat, jotka ovat
julkisoikeudellisia yhteisöjä, säilyttävät ase-
mansa. Muut uskonnolliset yhdyskunnat
voivat hakea julkisoikeudellisen yhteisön
asemaa, jos niiden säännöt ja jäsenmäärä
antavat takeet pysyvyydestä. Useamman jul-

kisoikeudellisen uskonnollisen yhdyskunnan yhdistyessä muodostuva yhdyskunta on myös julkisoikeudellinen.

(6) Uskonnollisilla yhdyskunnilla, jotka ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, on oikeus kantaa veroja yleisten veroluetteloiden perusteella siten kuin osavaltion säädöksissä tarkemmin määrätään.

(7) Yhdistys, jonka toimintatarkoituksena on jonkin maailmankatsomuksen edistäminen yhteiskunnassa, rinnastetaan uskonnolliseen yhdyskuntaan.

(8) Tarkempia määräyksiä edellä mainittujen oikeuksien käyttämisestä annetaan osavaltion lailla.

Artikla 138 (Weimar) [Kirkon omaisuus]

(1) Uskonnollisen yhdyskunnan valtionavut, jotka tähän mennessä ovat riippuneet laista, sopimuksesta tai muusta oikeustoimesta, järjestetään osavaltion lailla. Valtakunta säätää asiasta puitelain.

(2) Uskonnollisille yhdyskunnille turvataan omistus- ja muut oikeudet, jotka niillä on laitoksiin, säätiöihin ja muuhun omaisuuteen, jotka on tarkoitettu uskonnonharjoitusta, opetusta tai hyväntekeväisyyttä varten.

Artikla 139 (Weimar) [Sunnuntait ja juhlapäivät]

Sunnuntait ja valtiollisesti tunnustetut juhlapäivät pysyvät työltä rauhoitettuina ja hengelliseen kohottautumiseen (saks. "seelische Erhebung") tarkoitettuina päivinä, jotka suojataan lailla.

Artikla 141 (Weimar) [Sielunhoito]

Uskonnollisilla yhdyskunnilla on oikeus pitää jumalanpalveluksia ja harjoittaa sielunhoitoa puolustusvoimissa, sairaaloissa, vankiloissa ja muissa julkisissa laitoksissa, jos sellaiseen on tarvetta; tässä yhteydessä on kaikenlainen pakottaminen kielletty.

Välistä pois jäänyt artikla 140 piti sisälään määräyksen siitä, että puolustusvoimissa palveleville on taattava riittävä vapaa-aika uskonnollisten velvollisuuksien täyttämiseen.

§ 7

Valtio ja katolinen kirkko ovat kumpikin omalla tahollaan riippumattomia ja itsenäisiä. Niiden suhteita säädellään Lateraanin sopimuksilla. Kummankin osapuolen hyväksymät muutokset sopimuksiin eivät vaadi perustuslain muutoksia.

§ 8

Kaikki uskontokunnat ovat yhtä vapaita lain edessä. Muilla uskonnollisilla yhdyskunnilla kuin katolisella kirkolla on oikeus järjestäytyä omien säännöstensä mukaan, kunhan ne eivät ole ristiriidassa Italian lakien kanssa. Niiden suhteita valtioon säädellään laeilla yhteisymmärryksen pohjalta niiden edustajien kanssa.

§ 19

Kaikilla on oikeus ilmaista vapaasti oma uskonsa missä muodossa tahansa, yksin tai ryhmässä, puhua uskonsa puolesta ja harjoittaa yksityisesti tai julkisesti uskontoaan, ellei se ole ristiriidassa hyvän tavan kanssa.

§ 20

Yhdistyksen tai instituution kirkollinen luonne ja uskonnon tai kultin päämäärä eivät voi olla syynä erityisiin lakisäänteisiin rajoituksiin, jotka koskevat sen perustussääntöä, oikeudellista asemaa tai mitä tahansa toimintamuotoa.

Iso-britannia

Iso-britanniassa ei ole selvää yhteen koottua perustuslaki, vaan joukko perustuslain omaisia lakeja. Lisäksi "maan tapa" korvaa osin perustuslakia.

Valtionkirkkoja Iso-Britanniassa on peräti kaksi: Englannissa ja Skotlannissa oman. Kuningas tai kuningatar on muodollisesti molempien ylin johtaja.

Iso-britannian tilanne osoittaa myös, ettei lain takaama vapaus riitä. Pohjois-Irlannissa tuskin vakaumuksen ilmaiseminen tuntuu kovin vapaalta, vaikka laki ei uskonnonvapautta rajoita.

Kaikissa G7-maissa uskonnonvapaus on taattu perustuslaissa.

Selkeän valtion ja kirkon eron takaavat USA:n, Ranskan ja Japanin perustuslait. Näistä tarkimmin asia on esitetty Japanin perustuslaissa. Tämä on samalla ainoa perustuslaki, jossa negatiivinen uskonnonvapaus on selvästi esitetty samaan tapaan kuin Suomen perustuslaissa.

Italiassa ja Iso-Britanniassa on perustuslaissa ilmaistu valtionkirkko Suomen tapaan. Käytännön merkitys voi tietysti vaihdella, äärimmäisessä tapauksessa valtionkirkon asemalla voisi olla vain symbolinen merkitys.

Italian perustuslaki on ainoa, joka kiinnittää huomioita myös ryhmien vapauksiin: "kirkollinen luonne ei voi olla syynä erityisiin rajoituksiin -". Tämä kieltää esimerkiksi Suomessa vuoteen 2003 saakka voimassa olleen rajoituksen uskonnollisten yhdyshuntien maaomaisuudelle. ●

toimitukselle

Vapaa-ajattelijat ja rukouspäiväjulistus

Täydennyksenä edellisessä numerossa olleeseen rukouspäiväjulistusta käsitelleeseen kirjoitukseen ("Rukouspäiväjulistuksen poistuminen", VA 5/2005): myös vapaa-ajattelijat vaikuttivat vahvasti asiassa. Helsingin vapaa-ajattelijat lähetti jo 2003 kirjeen presidentille pyytäen tätä lopettamaan julistukset. Toinen kirje lähetettiin oikeusministeriöön, ja tämän jälkeen yhdistys sai kutsun perustuslakivaliokunnan kuultavaksi. Juha Kukkonen, yhdistyksen pj, sai kunnian selvittää valiokunnalle kantamme. Kiitokset siis tällä kertaa Helsinkiin!

Jori Mäntysalo

Tekijänoikeuslaista

Tekijänoikeuslaki muuttui. Kuten odotettavissa oli jo viime numeroon kirjoittaessani, jumalanpalvelusten musiikki säilyi käyttökorvauksista vapaana. Hallitus esitti että tällainen poikkeus olisi laista poistettu, mutta Eduskunta päätti jättää pykälän ennalleen.

Kristillisdemokraattien **Toimi Kankaanniemi** esitti pontta, jonka mukaan olisi perustettu erityinen rahasto virsien tekijöille. Ponsiesitys kaatui, ja siitä olen iloinen. Mitä vähemmän uskontoa laissa erotellaan muista elämänalueista, sitä parempi meille. Valtiovaltan tehtävä ei ole säätää erillisiä lakeja virsille, jazzille ja popille.

Ilmiönä lain säätäminen oli yllättävä. Jo taustaa oli poikkeuksellinen: lakiesitys tuotiin pari vuotta sitten Eduskuntaan, joka palautti sen liian vaikeaselkoisena takaisin hallitukselle.

Nyt laki eteni normaalisti valiokuntakäsittelyn kautta, tosin perustuslakivaliokunta otti kantaa mainittuun virsiasiaan. Tämä pääsiikin peittämään alleen muut lain vaikutukset, ja edustaja **Jyrki Kasvi** parahti mm. näin: "on kyse kauaskantoisista, periaatteellisista kysymyksistä - - Mutta mihin eduskunnassa käyty keskustelu on keskittynyt? Virrenveisuun tekijänoikeuskorvauksiin! Voi luoja, kirjaimellisesti!".

Lain loppumetreillä syntyi nopeasti pienimuotoinen kansanliike lakia vastaan. Tieto lain ongelmista levisi internetissä lähinnä verkkopäiväkirjojen (nimitys verkossa on yleensä 'blogi') välityksellä. Tulos oli 300 ihmisen mielenosoitus Eduskuntatalon edessä. Tätä mielenosoitusta järjestämässä olivat mm. kaikkien isompien puolueiden nuorisojärjestöt. Sukupolvien kuilu oli ilmeinen.

Tällä kertaa mielenosoituksella ei ollut ainakaan välitöntä vaikutusta. Silti pidän hyvin merkittävänä sitä, että näinkin suuri joukko innostui lähestymään kansanedustajia ensin sähköpostitse ja sitten osallistumaan mielenosoitukseen. Internetin voimaa on vaikea tois-taiseksi arvioida: sen tavoittama joukko oli kuitenkin aika pieni ja voimakkaasti nuoriin keskittynyt. Toisaalta on selvää, että tällaista ilmiötä ei olisi syntynyt perinteisten medioiden välityksellä. ●

Uskonnonvapauslaki – mitä se on?

Edellisessä numerossa kirjoitin, että uskonnonvapauslaki voidaan kumota. Tämä kuulostaa asiaa tuntemattomalle hurjalta – olenko kumoamassa uskonnonvapautta? On syytä selvittää mitä tämä laki oikeastaan sisältää.

Tärkeintä on tietää mitä laki ei sisällä: Uskonnonvapauslaki ei sisällä *yhtäkään* säännöstä joka takaisi uskonnon tai oman tunnon vapauden jossain tilanteessa. Erityisiä uskonnonvapauspykäläiä laista löytyy muualta: työttömyysturvalain nojalla eiluterilainen saa kieltäytyä työstä johon kuuluu luterilaisen kirkon siivousta, eläinsuojelulaissa on poikkeus joka sallii muslimien ja juutalaisten teurastustavan eläintä tainuttamatta ja niin edelleen. Nämä pykälät voitaisiin koota yhteen lakiin, mutta näin ei ole tehty.

Uskonnonvapauslaki määrittelee yhteisömuodon tai oikeushenkilön nimeltä 'rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta'. Yhteisömuotoja laissa on monia, kuten avoin yhtiö pienempiä yrityksiä varten ja osakeyhtiö isompaan liiketoimintaan. Vapaa-ajattelijain liiton yhteisömuoto on 'rekisteröity yhdistys'.

Erillisestä yhteisömuodosta seuraa kaksi asiaa: ensiksi itse laissa voidaan antaa yhdistyksistä poikkeavia rajoituksia tai etuoikeuksia, ja toiseksi kaikkia uskontoja on helppo suosia ja periaatteessa myös syrjiä, kun ne on lakiteknisesti erotettu muista yhteisöistä.

Esimerkki tällaisesta suosimisesta on uskonnollisten yhdyskuntien vapautus varainsiirtoverosta - jos liittomme ostaa uu-

den toimiston, me kyllä maksamme siitä veroa. Uskontokuntia syrjiviä esimerkkejä ei nykyään laissa ole.

Muut lait, esimerkiksi perusopetus- ja lukiolaki, sisältävät viittauksia uskonnollisiin yhdyskuntiin. Onko tämä perustelu säilyttää erillinen uskonnonvapauslaki? Ei, sillä uskonnonopetus pitäisi joka tapauksessa lopettaa, samoin väestötietolain mukainen uskontokunnan rekisteröinti. Ja vaikka tätä ei vielä tehtäisi, voi uskontokunnista olla erillinen rekisteri siten kuin puolerekisteri on tällä hetkellä. Puolueet ovat yhdistyksiä, jotka tietyin edellytyksin kirjataan erilliseen puolerekisteriin.

Periaatteellisempi kysymys on koko "vapauslain" käsite. Lait yleensä rajoittavat jostain, hyvänä esimerkkinä suunniteltu laki hedelmöityshoidoista. Nykytilannehan on täydellinen vapaus, ja tuleva laki ei voi lisätä vapautta vaan voi päinvastoin rajoittaa esimerkiksi lesboparien saatavilla olevia vaihtoehtoja.

Uskonnonvapauden osalta tämän näkee rituaaliteurastuksesta. Lähtötilanne on tässäkin vapaus: eläimiä saa käsitellä miten huvittaa. Laki rajoittaa tätä vapautta (toki aivan syystä!) siten että esimerkiksi jotkut teurastustavat on kielletty. Erillinen pykälä rituaaliteurastuksista on rajoituksen rajoitus.

Jori Mäntysalo
pääsihteer

uusi liittovaltuusto

Olavi Korhonen

valtuuston puheenjohtaja

⟨ **jäsenedistys:**

Lappeenrannan ja ympäristön vapaa-ajattelijat ry

⟨ **henkilökohtainen varajäsen:**

Samuli Pahalahti

Jari Hakkarainen

⟨ **jäsenedistys:**

Pääkaupunkiseudun ateistit ry

⟨ **henkilökohtainen varajäsen:**

Unto Söderman

Anneli Laakkonen

⟨ **jäsenedistys:** Kotkan

vapaa-ajattelijat ry

⟨ **henkilökohtainen varajäsen:**

Esa Honkanen

Tauno Lehtonen

valtuuston varapuheenjohtaja

⟨ **jäsenedistys:** Turun vapaa-ajattelijat ry

⟨ **henkilökohtainen varajäsen:**

Jani Hinkka (Tampereen VA)

Anssi Kontkanen

⟨ **jäsenedistys:** Pohjois-Savon vapaa-ajattelijat ry

⟨ **henkilökohtainen varajäsen:**

Taisto Kaukonen (Varkauden vapaa-ajattelijat ry)

Vapaa-ajattelijain liiton liittovaltuusto piti järjestäytymiskokouksensa Helsingissä ravintola Eatzissa sunnuntaina 27.11. Valtuusto oli Kemin valtuutettua lukuun ottamatta täysilukuinen; Helsingin yhdistyksestä paikalla oli varajäsen.

Janne Vainio

Valtuusto valitsi varapuheenjohtajakseen paimiolaisen **Tauno Lehtosen**, jolla on pitkän linjan kokemus liiton toiminnassa. Samalla myös päätettiin nimetä lahtelainen **Reijo Taipale** valtuuston ikäpuhemieheksi.

Valtuusto hyväksyi liittohallituksen esitykset vuoden 2006 toimintasuunnitelmaksi ja ta-

lousarvioksi vähäisin korjauksin. Uudeksi kaikille jäsenille yhteiseksi liittomaksuksi vuodelle 2006 päätettiin 12 euroa.

Valtuutetuille omat paikallisvastuualueet

Valtuuston puheenjohtajan esityksen mukaisesti päätettiin,

että kullekin valtuuston jäsenelle jaetaan omilla lähiseuduillaan maantieteelliset alueet, joihin liittyvästä yhteydenpidosta he vastaavat. Erityisesti tarkoituksena olisi edesauttaa vapaa-ajattelijatoiminnan muodostumista alueille, joilla sitä ei tällä hetkellä ole. Toistaiseksi näistä henkilökohtaisista pai-

Teuvo Kantola

⟨ **jäsenedistys:** Tampereen vapaa-ajattelijat ry
 ⟨ **henkilökohtainen varajäsen:** Sirkka Vadén

Pertti Periniva

⟨ **jäsenedistys:** Kemin vapaa-ajattelijat ry
 ⟨ **henkilökohtainen varajäsen:** Erkki Pekkinen

Arto Tiukkanen

⟨ **jäsenedistys:** Helsingin vapaa-ajattelijat ry
 ⟨ **henkilökohtainen varajäsen:** Anneli Aurejärvi-Karjalainen

Reijo Taipale

valtuuston ikäpuhemies
 ⟨ **jäsenedistys:** Lahden vapaa-ajattelijat ry
 ⟨ **henkilökohtainen varajäsen:** Rauno Toiminen

Martti Härkönen

⟨ **jäsenedistys:** Karkkilan vapaa-ajattelijat ry
 ⟨ **henkilökohtainen varajäsen:** Ulla Kindstedt

Pentti Suksi

⟨ **jäsenedistys:** Vaasan vapaa-ajattelijat ry
 ⟨ **henkilökohtainen varajäsen:** Mauno Harjunpää

kallisvastuualueista päätettiin seuraavasti: **Martti Härkönen:** Hyvinkää, Riihimäki; **Teuvo Kantola:** Hämeenlinna; **Anssi Kontkanen:** Itä-Suomi, Joensuu, Varkaus; **Olavi Korhonen:** Savonlinna, Mikkeli; **Pentti Suksi:** Vaasa, Kokkola, Keski-Pohjanmaa, Seinäjoki; **Reijo Taipale:** Heinola, Hartola.

Valtuutettuihin on toivottu ottaa yhteyttä kaikissa sellaisissa asioissa, jotka koskevat vapaa-ajattelijatoiminnan käynnistämistä tai elvyttämistä joillakin näillä alueilla tai kunkin valtuutetun lähiseudulla.

Valtuusto hyväksyi liittohallituksen suunnitelman lehden toimituksen uudistamiseksi.

Toimitus tulee vaihtumaan seuraavasta numerosta alkaen. Koska liittohallituksen piirissä oli virinnyt esitys lehden nimen muuttamiseksi, valtuusto kehotti aloittamaan mahdollisista nimenmuutosesityksistä keskustelun jo tässä numerossa.

Valtuuston päätökset olivat yksimielisiä. ■

Vapaa-ajattelijaveteraanimme tarinoita

Lauri Saarelan luona kylässä 1.9.2005

Lähdimme Ritvan kanssa syysiltana klo 19 jälkeen tapaamaan ystäviämme, Helsingin Vapaa-ajattelijat ry:n vanhaa veteraania Lauri Saarelaa "Lassea" ja hänen puolisoaan Lahjaa, jotka olivat viettäneet edellisellä viikolla hiljaisesti timanttihäitään (60 vuotta yhdessä). Kävimme kyläilemässä heidän Helsingin Lauttasaaressa sijaitsevassa kodissaan, jossa he olivat asuneet jo yli 40 vuotta.

Lasse (s. 13.6.1917) on yhdistyksemme vanhin jäsen, mutta virkeä hän edelleen on. Hänen kanssaan oli leppoisa rupatella, muistella menneitä, niin henkilökohtaisia muistoja, kuin muistoja vapaa-ajattelijaliikkeen toiminnasta vuosikymmeniä sitten ja toisaalta kertoa siitä, mihin suomalainen vapaa-ajattelijaliike on menossa uuden sukupolven johdossa.

Lasse on ollut koko elämänsä vankkumaton ateisti, joka on kuitenkin elänyt sulassa sovussa kirkkoon kuuluvan puolisonsa Lahjan kanssa jo 60 vuotta. Yhdessä eläminen ei siis välttämättä edellytä sitä, että puolisoiden olisi oltava aatteellisesti aina samaa mieltä, ainakaan kaikkien pariskuntien osalta.

Lasse on myös sotaveteraani, mutta hän ei halunnut muistella kovinkaan paljon talvi- ja jatkosodan ja Lapin sodan aikoja, joista hän onneksi selvisi haavoittumattomana. Hiljattain Siuntion kylpylässä järjestetyiltä sotaveteraanien kuntoutuspäiviltä hän halusi kuitenkin kertoa yhden mielenkiintoisen jutun. Hän sai huonetoverikseen veteraaniin, jonka kanssa hän viihtyi 2 viikkoa hyvin, viimeiseen päivään asti. Sotakojojen juttujen ohella Lasse kertoi hänelle heti alussa, että hän on vankkumaton ateisti ja huonetoveri kuunteli häntä. Lähtöpäivänä

huonetoveri paljastui kuitenkin papiksi, joka oli siis ottanut pitkään vastaan Lassen ajatuksia esittämättä vastaväitteitä. Mielenkiintoista, mutta aina ei olekaan selvää, että vanha, pitkän kokemuksen omaava pappi alkaisi väitellä vankkumattoman ateistin kanssa.

Sodan jälkeen Lasse ja Lahja menivät naimisiin. Lasse oli kouluttautunut sähkömieheksi jo ennen sotia. Aktiivinen yhdistystoiminta vapaa-ajattelijaliikkeessä alkoi kiinnostaa häntä 1960-luvun loppupuolella ja hän nousi Helsingin yhdistyksen uudeksi vetonaulaksi.

Lasse kertoi meille tarinoita pitkältä, aina 1980-luvun alkuun asti jatkuneelta aktivis-
tikaudeltaan. Jokaiseen yhdistyksen kokouk-
seen Lasse osallistui 2000-luvun alkuun asti.

Kirkosta eroamisen uusi aaltoilu alkoi
1960- ja 1970-luvun vaihteessa, kun enää ei
tarvinnut mennä papin puheille. Erot sai
myös väestörekisterissä (ei kuitenkaan kir-
jeitse). Lasse (siht.) ja pj. Koponen alkoivat
järjestää Helsingissä marraskuisia kirkosta-
eroamiskampanjoita, joita toteutettiin mai-
nostarroin ja lentolehtisin. Lasse osallistui
lentolehtisten jakamiseen vielä reippaasti
1980-luvulla. Kampanjat jatkuivat aina
1990-luvun alkupuolelle asti.

Lasse muisteli erityisesti vuosia 1971–
1972, jolloin Helsingin vapaa-ajattelijaliike
oli median valokeilassa ratikkamainosten
ansioista. Liiton mainoksia (30 cm x 30 cm)
”Siirry siviilirekisteriin – välttyä verosta”,
joita piristi piirros hämähäkkiverkon ym-
pärimästä papista, kiinnitettiin mainostoi-
miston kanssa tehdyn sopimuksen mukai-
sesti raitiovaunujen ja johdinautojen etusei-
niin marraskuun alussa. Ne ehtivät olla pai-
kallaan vain kolme vuorokautta. HKL:n toi-
mitusjohtaja käski repiä ne irti hyvien ta-
pojen vastaisina. Lasse ja Koponen veivät
asian KHO:een asti, mutta juttu hävitettiin.
Toisaalta tyytyväisiäkin oltiin, nyt vapaa-
ajattelijaliike ainakin jossain määrin tunnet-
tiin.

SIIRRY SIVIILIREKISTERIIN

VÄLTÄ VEROSTA

ILMOITTAUDU:
VÄESTÖREKISTERISSÄ

HELSINKI Fredrikinkatu 45 A
ESPOO Lauttasaarentie 28-30
H:gin mlk Korkeavuorenkatu 45 A

TAI KIRKKOHERRANVIRASTOSSA

ETUJASI VALVOO
VAPAA-AJATTELIJAINLIITTO ry.
00530 Helsinki 65 Yhtenäiskatu 8 A 16 Puh. 10-718401

Lasse halusi myös kertoa lentolehtisestä,
johon oli painettu 500 mk:n setelin kuva (si-
sältäen Kekkonen kuvan). Sekin herätti vä-
hän pahennusta. Varsinaisten mainostarro-
jen kiinnittämistä Lasse kertoi joutuneen-
sa kerran oikein poliisikuulusteluun.

Toinen aihe, mistä Lasse halusi vielä ker-
toa, oli kesäretkien järjestäminen. Niitä jär-
jestettiin aina 1980-luvun alkupuolelle asti
ympäri Etelä-Suomea ja ulkomaillekin. Las-
sen puoliso Lahja halusi muistuttaa erityi-
sesti Tallinnan retkestä.

Ennen kyläilyn lopettamista halusin ker-
toa Lasselle, millainen on uusi sukupolvi,
joka nyt johtaa Suomen vapaa-ajattelijalii-
kettä.

Lasse kertoi itse lukeneensa viimeisestä
Vapaa Ajattelijä -lehdestä uudesta puheen-
johtajastamme, Roopesta. Kerroin hänelle,
että Roope on tietokonealan asiantuntija.
Tiedoksiannoin hänelle, että myös tampere-
laiset, jotka myös vetävät nykyisin vauh-
dilla vapaa-ajattelijaliikettä uuteen tulevai-
suuteen, ovat tietokonealan neroja.

Kerroin hänelle myös tamperelaisten va-
paa-ajattelijoiden kehittälemästä internet-
sivusta www.eroakirkosta.fi, jonka avulla
voi erota kirkosta tietokoneen avulla ja kuin-
ka se on antanut huomattavaa lisävauhtia
nykyisin muutenkin kovassa nousussa ole-
valle kirkosta eroamiselle. Mielenkiintoinen
uutinen hänelle varmasti oli myös, kun ker-
roin millaisen vastaiskun tamperelaiset oli-
vat kuitenkin saaneet yrittäessään viime
vuonna mainostaa kyseisiä sivuja TKL:n
bussien takaseinillä. Siten kuin 33 vuotta
aiemmin Helsingissä, mainostekstiksi tarjot-
tua ym. nettiosoitetta ei sallittu Tampereel-
la, koska se oli hyvien tapojen vastaista.
Median valokeilassa Tampereen vapaa-ajat-
telijatkin olivat aika mahtavasti.

Rupattelumme oli jatkunut jo kaksi tun-
tia ja lähdimme Ritvan kanssa takaisin ko-
tiin klo 21 jälkeen. Sitkeä 88-vuotias Lasse
jaksaa todellakin vapaasti ajatella ja elää
oman lahjansa, Lahjan kanssa. ●

Ateistisen humanismin kansainvälinen julistus

Osa 2/2. Laatinut vapaa-ajattelijain ja ateistien maailmankongressi, Pariisi, 4.7.2005.

Ateisteina ja vapaa-ajattelijoina kannatamme maailmanlaajuista pyrkimystä kriittisen ajattelun ja tieteellisen metodin tunnustamiseksi ainoaksi tavaksi saada tietoa maailmankaikkeudesta. Hylkäämme uskonnollisen uskon ja "pyhät ilmoitukset" tiedonhankintamenetelminä, sillä ne tuottavat perustelemattomia ja keskenään ristiriidassa olevia tuloksia. Kannatamme kaikkien yliluonnollisten uskomusjärjestelmien ja uskonnollisten organisaatioiden kriittistä tutkimista ja kritiikkiä. Hylkäämme "aukkojen jumala" selitykset tuntemattomille asioille. Hylkäämme kreationismin perusteettomana uskontona.

Uskonto on alistava

Ihmisen alistuminen "jumalan tahtoon" on alentavaa. Papiston totteleminen, se että heidän annetaan tehdä päätöksiä puolestamme, on vastuutonta sortoa.

Uskontoja ja lahkoja on aina käytetty sosiaalisen, taloudellisen, kulttuurisen ja poliittisen sorron välineenä. Esimerkkeinä hindujen kastijärjestelmästä, raamatun roomalaiskirjeiden 13:1-7, koraanin suura 16:72, protestanttien riistävä kapitalismi ja ortodoksi-kirkon tuki tsaareille. Näillä on perusteltu niin tyrannimaisia sosiaalisia järjestelmiä kuin taloudellisen hyväksikäytön muotoja.

KÄÄNNÖS: Robert Brotherus

Näiden järjestelmien ja hyväksikäytön kritisointia on pidetty "jumalallisen tahdon" kritiikkinä. Siksi uskonnot ovat aina olleet sosiaalisen sorron välineitä. Kautta historian, kuninkaat ja diktaattorit ovat löytäneet

"moraalisen" oikeutuksensa jumalalliseen auktoriteettiin vetoamalla.

Lisäksi liian usein epäoikeudenmukaisuutta ja kurjuutta siedetään, koska uskotaan että parempi ylikuonnollinen elämä odottaa meitä kuoleman jälkeen.

Tämän julistuksen allekirjoittajat tulevat työskentelemään ihmiskunnan täydelliseksi vapauttamiseksi kaikilla alueilla. Mikään uskonnollinen, sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen, eettinen tai poliittinen järjestelmä ei voi oikeuttaa ihmiskunnan orjuuttamista. Kannatamme valtion ja kirkon tiukkaa erottamista ja vastustamme uskontojen erityisiä valtiollisia etuoikeuksia.

Vapaat ihmiset vapaissa yhteiskunnissa

Kaikesta mitä olemme käsitelleet tässä julistuksessa voimme vetää vain yhden johtopäätöksen: kuten Rousseau totesi, "Ihminen syntyy vapaana, mutta kuitenkin hän on kaikkialla kahlehdittuna." Suurin kahle kiinni ihmiskunnan nilkoissa on uskonto.

Meidän täytyy olla vapaita ajattelemaan ja elämään vapaaehtoisesti organisoiduissa yhteiskunnassa.

Tulevaisuutemme ja onnellisuutemme määräytyy sen mukaan mikä on käsityksemme itsestämme, mitä päätämme uskoa, mitä haluamme elämältä, miten ilmaisemme itseämme ja keiden seurassa olemme. Omantunnon vapaus on sen vuoksi ensiarvoisen tärkeä luodessamme yhteiskuntia, joissa haluamme elää.

Tämän vapauden tärkeys on tunnustettua useaan otteeseen historian aikana: Yhdysvaltojen perustuslaissa vuonna 1789, Ranskan laissa valtion ja kirkon erottamiseksi vuonna 1905 ja Neuvostoliiton julistuksessa valtion ja kirkon erottamisesta vuonna 1918.

Tämän johdosta vaadimme kahta asiaa:

1) Henkilökohtaisella tasolla, kannatamme ateismin kansainvälistä kehittymistä, sillä se on ainoa mahdollinen todellisen humanismin perusta. Jos usko jumaliin säilytetään, ihmisille ei jää paikkaa elää arvokkaasti. Meidän täytyy valita ja me olemme valinneet ihmiset. Huomatamme että ateismi (paikoissa kuten Intia ja muinainen Kreikka) on hyvin vanha filosofia, vanhempi kuin monet uskonnot ja lahkot.

2) Koska todellinen omantunnonvapaus voi olla olemassa vain kun hallinto ja julkiset palvelut ovat täysin neutraaleja metafysisissä asioissa, vaadimme täydellistä valtion ja kirkon erottamista kaikissa maissa. Millään valtiolla ei ole oikeutta pakottaa kansalaisiaan mihinkään uskontoon tai uskonnottomuteen.

Tuemme varauksetta maallisia neutraaleja hallituksia, jotka jättävät jokaiselle yksilölle valinnanvapauden ja mahdollisuuden ilmaista omia käsityksiään ilman minkäänlaista painostusta.

Kansainvälien yhteistyö yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi

Kansainvälinen ateistien ja vapaa-ajattelijoiden yhteisö (The International Liaison Committee of Atheists and Freethinkers, ILCAF) kannattaa maailmanlaajuisia ateistista humanismia välttämättömänä keinona ihmisten vapauden ja arvokkuuden saavuttamiseksi sekä valtion ja kirkon tiukkaa erottamista toisistaan välttämättömänä keinona omantunnonvapauden saavuttamiseen.

ILCAF ei kilpaile vaan täydentää kaikkia muita kansainvälisiä ja kansallisia järjestöjä, jotka edistävät ateismia, vapaa-ajattelua, humanismia ja rationalismia.

ILCAF:n tarkoituksena on mahdollistaa ateistien ja vapaa-ajattelijoiden kansainvälinen yhteistyö, jota tarvitaan yhteisten päämääriemme saavuttamiseksi. ●

Julistuksen ovat tähän mennessä allekirjoittaneet seuraavat järjestöt:

Federation Nationale de la Libre Pensee (Ranska)

Union des Athees (Ranska)

Bund Gegen Anpassung (Saksa)

Dachverband Freier Weltanschauungs-Gemeinschaften (Saksa)

Athees de Catalunya (Espanja)

Union des Athees et des Libres Penseurs (Espanja)

American Atheists (USA)

Atheist Alliance International (USA)

Secular Society (Uusi-Seelanti)

Nigerian Humanist movement (Nigeria)

Association Burundaise des Libres Penseurs (Burundi)

[Osa 1/2 julkaistu *Vapaa Ajatteliija* -lehdessä 5/2005]

ilmoituksia

Kutsu vuosikokoukseen

Turun vapaa-ajattelijat ry:n vuosikokous pidetään Turussa Panimoravintola Koulun historian luokassa Eerikinkatu 18 tammikuun 22. päivä klo 13 alkaen. Kokouksessa käsitellään sääntöjen määräämät asiat. Kokouksen alussa Vapaa-ajattelijain liiton pääsihteeri **Jori Mäntysalo** alustaa aiheesta *Vapaa-ajattelijain toimintarintamat nykypäivänä*.

Lahtelaisille sähköinen lista

Lahtelaisia vapaa-ajattelijaita varten on perustettu sähköpostilista. Listalla on tarkoitus pohdita alustavasti voidaanko Lahden yhdistyksen toimintaa monipuolistaa. Listalle pääsyä voit pyytää osoitteesta jori.mantysalo@uta.fi.

Armoa, Armoa!

Robert J. Brotherus

Helsingin seurakuntayhtymä järjesti lokakuussa kampanjan otsikolla "Armo – yhteys yläkertaan". Kampanjaan kuului *Dynamo Advertising* -mainostoimiston suunnittelemaa mainoksia sanomalehdissä, busseissa ja elokuvissa.

Armo-mainosten päähenkilönä esiintyi Lego-ukolta näyttävä sinisiin trikoisiin pukeutunut "Jarmo". Jarmo mallintaa modernia messiasta, koska "Jeesus" + "Armo" = "Jarmo". Armo-kampanja on suunnattu erityisesti 20-39-vuotiaille aikuisille. Tutkimusten mukaan perinteinen uskonnollisuus ei vetoa tähän ryhmään.

Vaikka kampanjan teemana on armo, mainosten sisällön perusteella ne markkinoivat rukoilua. Kännykkäliittymämainoksia parodoivat julisteet kertovat, että Armo-liittymällä "saat yhteyden yläkertaan", sillä on "paras kuuluvuus, ei kuukausimaksuja" ja liittymä on "helppo avata" (laittamalla kädet ristiin).

Kirkon omienkin piirissä on esitetty kampanjalle kritiikkiä. Kirjailija ja teologi **Jaako Heinimäki** kirjoittaa kolumnissaan *Metro*-lehdessä: "Armon rinnastaminen kännykkäliittymän ostamiseen ja vaihtamiseen on niin mautonta, etten olisi luullut arvostelukykyisinä pitämäni ihmisten sellaiseen ryhtyvän". *Kirkko ja Kaupunki* -lehti suhtautuu pääkirjoituksessaan 28.9. anteeksipyytelevän oloisesti koko mainostamiseen: "Emmekö tekisi väärin, jos emme käyttäisi kaikkia mahdollisia keinoja, myös mainontaa, välittämään sanomaa, jonka uskomme olevan äärimmäisen tärkeän?"

Kommentit internetin keskustelupalstoilla ovat tyyliä: "— ottaa päähän 'Suora yhteys pääkonttoriin' -lässytykset... Torstai-aamuna oli papit seisoskelemissa bussipyssäkeillä jakelemissa viattomille ihmisille tätä suurempaa tietoutta. Yksikin pappi selitti suu vaahdossa ja tyrkytti esitettä

vaahtosammuttimen kokoiselle koululaiselle. Jättäisivät sentään lapset rauhaan."

"— sääliittävä kuva tuli koko jutusta. Lyödään leikiksi, ja tällä tavoin kai yritetään houkutella ihmisiä... Johonkin. Kirkkoon kai. Hmm... No, kyllähän kirkkokin saa lyödä leikiksi, mutta jotenkin näkisin, että uskottavampaa on, kun kirkko puhuu vakavalla naamalla."

"— on hyvä, että mainostetaan muuta kuin tuotteita joita pitää ostaa, mutta toisaalta mistäs se kirkko nyt taas saikaan rahoituksensa..."

"— Ehkä he eivät vain kykene tai sitten suostu käsittämään, että keskiaika on mennyt, ja tiede tarjoaa paljon paremmat houkuttimet, kuin Jesse."

Katteetonta mainontaa?

Suomen lainsäädäntö on tiukka mainonnan rehellisyyden suhteen. Markkinatuomioistuin on antanut lukuisten mainoskampanjoiden kohdalla mainostajalle varoituksen tai uhkasakon, jos mainostaja ei ole pystynyt osoittamaan mainosväitteillään olevan katetta.

Armo-liittymän sanotaan olevan kaikkien halvin liittymä, jopa ilmainen. Kampanja ei siis virallisesti tavoittele kirkolle uusia jäseniä - kirkon jäsenyyshän maksaa keskimääräiselle jäsenelle noin 100 euroa kuukaudessa, yli viisinkertaisesti "puhu niin paljon kuin haluat" -kännykkäliittymiin verrattuna. Ehkä taustamotiiveihin kuuluu myös kiihtyvän jäsenpaon hillitseminen, onhan kampanja ajoitettu sopivasti ennen

marras-joulukuun perinteistä eroaaltoa.

Kampanjan virallinen tuote on siis rukoilun tuoma yhteys jumalaan ja sen kautta saatava jumalan armo. Tuoteväitteiden katteellisuus on kyseenalainen. Kirkko ei viittaa mihinkään tutkimustuloksiin, joiden mukaan rukoilulla voitaisiin saavuttaa telerpaattinen yhteys henkiolentoihin, eikä tällaisia tuloksia ole olemassakaan. Sen sijaan päinvastaisia tuloksia löytyy: Esirukouksen vaikutuksista esimerkiksi sydänsairauksien hoidossa on tieteellisiä julkaisuja ja tulos on aina ollut, että sairas ihminen ei saa rukouksella armoa. Rukoukset eivät ole auttaneet sen paremmin kehitysmaiden nälkäisiä, tsunamin alle hukkuneita kuin uskonsodissa kuolleitakaan.

Sen lisäksi, että luvatus armon vaikutukset jäävät osoittamatta, itse kommunikatiiviyhteyden toimivuus osoittautuu testeissä heikoksi. Nettikeskusteluissa piikitellään "parasta kuuluvuutta ilman katvealueita":

- "Armo-liittymäni ei toimi vaikka sitä kuinka mainostetaan. Mitä nyt tehdä?"

- "Sama vika. Puhelut eivät vaan tunnu menevän läpi. Katveessako tässä seistään sittenkin? Onko joku myynyt meille täyttä tuubaa? Vai kävikö kenties niin, että linja on tukossa liiasta liikenteestä?"

Vaikuttaa siltä, että Armo (tm) -liittymän toiminnallisuus on identtinen "Puhu yksin ilmaan (tm)" -liittymän ja "Juttele itseksesi pääsi sisällä (tm)" -liittymän kanssa. Kaikki sallivat rajattomasti puheminuutteja ja tekstiviestejä kuukaudessa, mutta niitä vaivaa paluukanavan tukkoisuus - paitsi tietysti niiden harvojen kohdalla, joilla on ilo kuulla erilaisia ääniä päänsä sisällä.

Ja miksi sitäpaitsi ihmisen pitäisi keltään tai miltään pitäisi rukoilaa armoa? Ajatuksen sisältyy perusteeton oletus, että meissä on jotakin vialla. Kuvitteellinen jumala syyttää meitä perisynnistä, johon emme ole syyllisiä ja sitten vaatii meitä rukoilemaan armoa leppyäkseen. Entä mitä käy niille, jotka eivät rukoile - odottaako heitä pre-paid "Helvetin tuli (tm)" liittymä rajattomine kidutuspalveluineen? Mainoskampanjassa punaisiin pukeutunut lego-ukko voisi luvata valtakunnan halvinta lämmityspalvelua. Näistä asioista kirkon mainokset toki vaikenevat, eivät liene tarpeeksi mukavaa luettavaa nykypäivän maallistuneille kuluttajille. ►

Webbisoppaa

Armo-kampanjaan kuuluu vuoden loppuun saakka auki oleva www.armo.fi-nettisivusto. Vaikka sen ulkoasu on yhtä lupsakka kuin tienvarsimainosten, on sisältö erilainen, suorastaan omituinen. Sivustolla on toimittaja **Kaisa Raittilan** ja teologi **Juhani Huttusen** pikku artikkeleita, joiden tarkoitusperät tai yhteys Armo-teemaan eivät helposti aukea.

Sivuston anti-julistavuus yllätti. Kristinuskon sisältöä ei juuri tuoda esiin ja paikoitellen tekstit ovat suorastaan ateistisia. Otsikolla "Minä en ole uskonnollinen" kirjoitetaan: "Jotkut ihmiset tarvitsevat uskoa jaksakseen elää, mutta minulle sellainen ei lisää tämän elämän arvoa mitenkään. [...] Minä en kysy koko ajan jumalalta neuvoja kuten lapsi vanhemmiltaan, vaan niinkuin täysikasvuinen ihminen, teen moraalisen valintani itse."

Ei ihme, että kolumnisti **Mika Lahdensivu** ruotii sivustoa otsikolla "Armottoman riskiriitaista" (*Digitoday* 14.10): "Pääotsikoiden alta löytyi arvoituksellisia alaotsikoita ja niiden alta maalailleen laadittuja tekstikatkelmia, jotka ympäröidytydessään antoivat ymmärtää yhtä ja toista, mutta ymmärsivät antaa verraten vähän. Mainostaminen ei ole ilmaista - - Viettelevistä mainoksista soisi edettävän suorinta tietä itse asiaan ja sen mukaisiin tekoihin! Sanahelinän markkinoilla on toimijoita kylliksi jo ilman kirkkoakin."

Välttääkö kirkko omien uskonkappaleidensa rehellistä esiintuomista, koska se pelkää että niiden sisältö ei miellytä kaikkia? Kirkko on asiassa valinnan edessä, sillä sen omissa riveissä vaaditaan jo laajasti selkeämpiä kannanottoja ja väkevämpää julistusta.

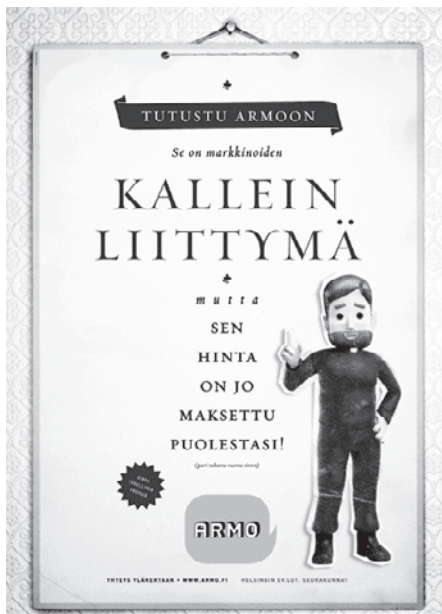
Epätoivoista?

Ironista kyllä, kirkkokaan ei näytä luottavan mainostamaansa rukoiluun: mikseivät seurakuntayhtymän virkamiehet yksinkertaisesti rukoile, että helsinkikäisten eroaalto kirkosta laantuisi? Miksi 560 000 euron panostaminen mainontaan vaikuttaisi paremmin kuin rehellinen pyyntö taivaan isäl-

tä? Kirkko jatkaa ima-gonsa eriyttämistä pois klassisesta kristinuskosta kohti "nuorekasta" tyyliä. Seuraava askel "myyvässä mainostamisessa" olisi tietenkin mainostaa seksillä. Hauskaa olisi myös, jos kaikki eri uskonnot alkaisivat mainostaa kilpaa lehdissä ja televisiossa "erikoistarjouksineen", hehkuttaen parhaimpia puoliaan.

Kirkon taistelu "markkinaosuuksista" maailmankatsomusten markkinoilla tiukentuvassa kilpailutilanteessa vaikuttaa epätoivoiselta. Kirkon monopoli-asema on murtumassa

eikä sen jäsenyys ole enää itsestäänselvyys. Kenties seuraavassa kampanjassa kuulemme vieläkin nuorisoläheisemmin "Jesse ru-laa - ken ei usko delaa". ●

Kreationismi nostaa taas päättään

TOPEKA, Kansas (AP) – Kansasin osavaltion opetushallitus USA:ssa on hyväksynyt uudet normit julkisten koulujen luonnontieteiden opetukselle. Evoluutiota pidetään nyt yhtenä teoriana muiden joukossa. Äänin 6-4 päätettiin, että "älykkään suunnittelun" teoriaa tulisi opettaa evoluutioteorian rinnalla. Älykkään suunnittelun mukaan maailmankaikkeuden on pakko olla

PIIRROS: P.A. Manninen

Raamattu kuvaa evoluutiota?

Vatikaani on julkistanut vahvan puolustuksen **Charles Darwinille** kohdistuen arvostelua fundamentalisteihin, jotka hylkäävät evoluutioteorian ja tulkitsevat raamatullisen luomistapahtuman kirjaimellisesti.

Kardinaali **Paul Poupard**, paavillisen kulttuurineuvoston johtaja, julisti luomiskertomuksen ja Darwinin teorian olevan "täysin yhteensopivia" mikäli Raamattua luetaan oikein.

"Fundamentalistit haluavat antaa tieteellistä merkitystä sanoille, joilla ei ole tieteellistä tarkoitusta", Poupard sanoi Vatikaanin lehdistötilaisuudessa. Hänen mukaansa luomiskertomuksen todellinen sanoma oli, että "maailmankaikkeus ei luonut itseään ja että sillä oli luoja". Tarkemmat yksityiskohdat siitä, miten luominen ja kehittyminen tapahtui, kuuluivat tieteen alueelle. Katolisille uskoville oli hänen mukaansa tärkeää tuntea tieteelliset käsitykset, jotta "asioita voisi ymmärtää paremmin".

Poupardin lausuntoa on Italiassa pidetty merkinä sellaisen "älykkään suunnittelun" näkökannan hylkäämisestä, jonka mukaan maailmankaikkeus on niin kompleksinen, että sen on pakko olla jonkin ylemmän olennon suunnittelema jokaista yksityiskohtaa myöten. ■

korkeamman voiman tuottama sen vuoksi, että se on käsittämättömän monimutkainen.

Kaikki päätöksen puolesta äänestäneet olivat republikaaneja. Vastustajista kaksi oli republikaaneja ja kaksi demokraatteja.

"Tämä on murheellinen päivä. Joudumme naurunalaisiksi paitsi koko kansakunnan, myös koko maailman edessä – ja inhoan sitä", sanoi opetushallituksen jäsen **Janet Waugh**, Kansas Cityn demokraatti ja yksi vastaan äänestäneistä.

Uusien normien puolustajat vetoavat akateemiseen vapauteen. "Pääsemme eroon monista dogmeista, joita luokkahuoneessa opetetaan nykypäivänä", perusteli **John Bacon**, joka oli yksi uudistuksen puolesta äänestäneistä.

Opetushallitus päätti uudistaa myös tieteellisyyden määritelmän siten, että "tieteellä" ei enää tarkoiteta yksinomaan luonnol-

listen selitysten etsimistä ilmiöille.

Normeja tullaan käyttämään oppilaskokeisiin, joilla osavaltiotasolla mitataan koulujen luonnontieteen opetuksen tuloksia. Päätökset varsinaisista opetussisällöistä jäävät kolmellesadalle paikalliselle kouluhallitukselle, mutta todennäköisenä on pidetty, että evoluution opetus jää vähemmälle.

Kyseessä on kolmas kerta kuuden vuoden ajanjaksolla, jolloin Kansasin osavaltiossa on uudelleenkirjoitettu kehitysopin opetusta koskevia julkisia normeja. Vuonna 1999 opetushallitus poisti useimmat viittaukset evoluutioon, jonka Harvardin yliopiston paleontologi **Stephen Jay Gould** sanoi vastaavan sitä, että Amerikan historiaa opetettaisiin ilman Lincolnia. Kaksi vuotta myöhemmin, kun kolme opetushallituksen jäsentä oli vaihtunut vaalien tuloksena, palattiin evoluutiomyönteisiin normeihin. Vuosien 2002 ja 2004 vaalit muuttivat kokoonpanoa jälleen konservatiivisemmaksi.

Älyllisen suunnittelun teoriaa on pidetty tieteellistä kuulostavana keinona kiertää USA:n perustuslakituomioistuimen vuonna 1987 tekemä päätös, jolla kiellettiin raamatullisen luomiskertomuksen opettaminen julkisissa kouluissa. Kansasin opetushallituksen päätös on osa laajempaa amerikkalaista keskustelua valtion ja uskonnon välisistä suhteista. Viime elokuussa presidentti **G.W. Bush** antoi julkisen hyväksynnän älyllisen suunnittelun opettamiselle evoluutioteorian rinnalla. ●

teuvonneuvo

Ranskanmallista ja teuvonneuvo

Kahdet vastaukset

Yhdeltä tyypiltä kysyttiin: miten on viime vuosi mennyt kumulatiivisesti. Tyypin vastasi että normaalisti: kesällä meni jalka poikki, syksyllä jätti tyttöystävä, duuni meni keväällä, kesällä pakotettiin kurseille, syksyllä meni kämppä ja olo on pa.

Toiselta tyypiltä kysyttiin hetken päästä samoin: miten on viime vuosi mennyt kumulatiivisesti. Tyypin vastasi että normaalisti: kesällä saikulla sai aikaa ajatella, syksyllä sai olla yksin, keväällä ei tarvinnut ratkoa muiden murheit, kesällä oli synttärin hyvässä seurassa, syksy on ollut rakkauden aikaa ja olo on pa.

Kaksi tyyppeä, kaksi vastausta samaan kysymykseen. Ja heti samalla tarkennus, että "tyypit" on sama henkilö: minä.

Ja molemmat vastaukset ovat jumalantosta. Kyllä minä tiedän. Vastaukset vain vähän vaihtelevat, että miltä kantiilta katsoo ja kenelle viitsii vastaila.

Ihminen on kokonaisuus, joka voi kokea ihan miten vain elämänsä. Ainakin meillä "kristillisissä kehittyneissä maissa", joissa elämä ei ole pelkkää kuolemista nälkään, sotiin tai tauteihin. Meille hyvinvointiyhteiskunnan elukoille on ominaista tehokas ajankäyttö. Meil-

lä saattaa jopa olla joskus aikaa pysähtyä ja tutkia omaa napaamme – ja syvältä. Joku sanoi, että maha täynnä on hyvä filosofoida tai että syötyään on taas hyvä nälkäisten kanssa keskustella.

Olipa viimeinen vuoteni siten mennyt miten vain: hyvin tai huonosti tai hyvinhuonosti, niin hengissä ollaan. Olen tavannut kahdessa syksyn tapahtumassa tuttuja ja tuntemattomia sekä saanut ihmeellisiä ajatuksia päähäni. Ilmeisesti olen vielä descartesiaanisessa mielessä olemassa.

Ranskanmallia I

Otsikon ranskanmallia viittaa tässä tapauksessa Humanismin päiviin, jotka piskuinen sisar- ja veljesliittomme piti 24. kerran 22.-23.10.2005 Helsingissä Arbiksella. Oli siellä liittomme puheenjohtajakin **Robert Brotherus** esitelmöimässä **Karl Robert Brotherukses-ta** (1880-49), joka oli nuorsuomalainen ja kansallisen kokoomuksen perustaja. Ranskassa vuoden 1906 alusta oli valtio erotettu kirkosta ja siitä sai suomalainen vapaa-ajattelu mallia. K.R., kuten esitelmöitsijä tuttavallisesti kutsui sukulaistaan, kirjoitti 1910 teoksen *Valtio ja valtionuskonto* (toim. huom: tästä laajempi artikkeli toisaal-

ta tässä lehdessä, s. 23). Mieleen jäi, että tuolloin oli asetettava sanansa viisaasti, jos aikoi edetä urallaan tai edistää vakaumuksen vapauksia.

Eipä tiennyt K.R., että kulkee kirkkoon Helsingin yliopiston rehtorina 21 vuotta myöhemmin. Tietojen mukaan rehtori kuitenkin suoritti tutkimuksia pariin otteeseen Pariisissa 1933 ja 1938, jolloin jäi rehtorin hommista. Ja ranskanmalli ei ole toteutunut vieläkään maasamme.

Niin toinen jännä juttu Humanismin päivillä oli, kun emeritusproffa **Heikki Kirkinen** esitelmöi identiteetin ongelmista globalisaatiossa ja tapahtumista viime vuosisadan alussa Ranskassa. Esitelmän varmaan saa lukea muualta, mutta hupaisaa oli, kun Kirkinen kertoi Sorbonnen kokemuksistaan vuodelta 1968. Tuolloin ylioppilaat valtasivat yliopiston. Vain maltilliset professorit saivat pitää virkansa, kun valtio lopetti miehityksen. Että se siitä toimimisen vapaudesta vakauksensa mukaan. Nyt Kirkinen voi puhua, kun on eläkkeellä eikä virka ole vaarassa. Ranskanmalli tämäkin?

Ranskanmallia II

Otsikon ranskanmallia viittaa tässä tapauksessa Helsingin yliopiston Vapaa-ajattelijayhdistys Prometheuksen 100-vuotisjuhlapaneeliin 29.10.2005 Domuksella. Ennen paneelia liittomme puheenjohtaja piti esitelmän, joka oli lyhennelmä Humanistien päivien esitelmästä. Ja kuultiinhan satavuotiaalle tulleet liiton ja Tampereen yhdistyksen tervehdykset sekä mm. Suomen Ateistiyhdistyksen puheenvuoro **Sundströmin Kimmon** esittämänä. Itse juhlapaneelissa olivat tieteen

etiikkaa edustava filosofian professori **Heta Gylling**, positiivista uskonnonvapautta korostava systemaattisen teologian laitoksen dosentti **Mika Vähäkangas** ja uskontotieteen laitokselta **Johanna Konttori**. Ja puhtaasti ateismia edustanut **Erkki Hartikainen**. Keskustelu oli mitä oli. Leipäpuutaan kaikki puolustivat ja tieteen vapautta. Gylling poistaisi kouluista elämäntutkimustiedonkin tunnustuksellisen uskonnonopetuksen lisäksi. En hoksannut kysyä, että tulisiko edes filosofiaa tilalle. Vähäkangas pitää et- ja uskonnonopetuksen tilaa hyvänä. Hartikainen totesi ykskantaan, että ateistien oikeudet on poistettu, kun uskovaiset ovat välikäsien kautta sabotoineet et:n. Hänen mielestään ateisteille pitäisi olla oma opetus. Netistä voi lukea tarkemmin Hartikaisen näkemykset, vaikka etkirja –hakusanan kautta.

Niin oli unohtua se ranskanmallikin, josta Konttori yritti puhua, mutta aika vähän loppui kesken. Ranskassa on valtio erotettu kirkosta. Kouluissa ei ole uskonnonopetusta, eikä teologiaa ole yhteiskunnan rahoittamissa yliopistoissa. Katolisella kirkolla on kuitenkin käytännössä omia koulujaan ja yliopistoja. Koko ranskanmalli on vain sitä sun tätä, paneelissa yritettiin edes käsitteitä selvittää. Ei selvinnyt. Kun aletaan filosofoida ”käsiteseakaannuksin” tai muuten akateemisesti, niin siinä se elämä vierähtääkin. Kirkko tietenkin Suomessa pärjää, niin kauan kuin sillä on maksavia jäseniä. Ei tule kuvitella, että kirkko luopuisi pätäkäänsä jäsentensä oikeuksista. Tunnustuksellinen uskonnonopetus on sille pyhä asia ja kun elämäntutkimustietoaakin saa opettaa vielä teologit, niin kirkko voi myhäillä, kun se saa hidastettua

ihmisten maallistumista. Miellenkiintoisia hajalauseita panelisteilta tuli sieltä täältä. Gylling: uskonnoista tulisi opettaa kulttuurihistoriallinen osio. Konttori: uskontoja pitää opettaa, että ymmärretään länsimaista sekulaaria kulttuuria ja muita uskontoja pitää opettaa, että voidaan ymmärtää esim. muiden kulttuurien poliittisia päätöksiä. Hartikainen: tärkeintä on rauha, sitten totuus, joka ylittää moraalin.

Jos yrittäisi vielä muistella, miten panelistit kuvasivat itseään. Hartikainen oli selkeä ateisti, joka ei todista mitään eikä vastusta ihmisiä, jotka ovat uskovaisia. Gylling sanoi olevansa vapaamielisen liberalismin kannattaja, jonka mielestä kukin saa uskoa mihin vain, mutta että on ehkä hyvä, että kirkko on maltillinen, jotteivät fundamentalistiset ääri-ilmiöt saa riehua vapaasti. Konttori totesi vain olevansa tapakristitty kirkon jäsen. Vähäkangas oli tyytyväinen, että teologisissa tiedekunnissa ei ole kirkon armoilla, vaan saa harjoittaa akateemista vapautta. Ja vielä jäi mieleen, että kovasti Hartikaista yritettiin lokeroida ”ateisti-uskovaksi”. Eli samat vanhat laulut, että loke-roimalla muita voi olla itse mitä vain. Onnea vaan minultakin satavuotiaalle, hommia tuntuu riittävän yliopistomaailmassakin. Miltäköhän kuulostaisi ateistiyliopisto tai ateistinen tiedekunta tai vapaa-ajattelun professori tai tohtori? Panisikohan joku vastaan ja löytyisiköhän verorahat?

Ranskanmallia III

Otsikon ranskanmallia viittaa tässä tapauksessa mellakoihin, jotka ovat pari viikkoa jatkuneet Ranskassa. Poliisi oli ajanut pari nuorta tolppaan ja huhu

Prometheuksen 100-vuotispaneelin osanottajat (vas.) Erkki Hartikainen, Heta Gylling, Mika Vähäkangas ja Johanna Konttori.

poliisin tappamasta nuoresta levisi kulovalkean tavoin. Ja sitten on palanut paljon autoja slummialueilla Pariisissa ja muualla. Muslimit tuomitsevat, kansalaisvapauksia rajoitetaan, syyllisiä etsitään – ei syytä. Köyhät maahanmuuttajat ovat työttömiä ja turhautuneita. Epätoivoiset ihmiset tekevät aina epätoivoisia tekoja. Ja suomalaisessa radiossa kysytään Pariisissa asuvalta suomalaiselta, että pelottaako? Ja televisiossa tiukkana tunnettu sisäministeri saa höyryä täysillä väkivaltatoimien kanssa. Näin kristalliyön muistopäivänä ja Teuvon päivänä on aikaa pohdita ranskanmalleja. Mitäköhän ranskanmallia pitäisi maahamme soveltaa?

Mallikkaita kysymyksiä ja teuvonneuvo

Malleja on monia. Jokaisella omansa. Otsikoista ei voi päätellä sisältöjä. On pakko tutustua ja ajatellakin välillä. Mallit voivat muuttua ja niitä voi pohtia koko ikänsä. Elääkin pitäisi ehtiä toisten tai oman mallinsa mukaan, jos se on edes mahdollista. Mikä on omaa? Pitääkö olla oma malli? Pitääkö alistua muiden malliin? Mikä malli on oikea? Minkä mallin antaa muille? Huh-huh, onpa taas kaikki mallillaan. Lehtien kanssa sentään on malleja, miehiäkin. Niin mikä on naisen tai miehen malli?

On kai lopuksi vain todettava, että ainakin minun elämäni on mallillaan tai heikunkeikun. Jos on aikaa, niin pohtikaa vaikka ranskanmallia tai epäilkää kaikkia malleja, siinä teille teuvonneuvo, kirjoittanut teutori. ■

Janne Vainio

Helsingin yliopiston vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus vietti 100-vuotispäivää Domus Academican Benita-salissa lauantaina 29.10.2005. Satavuotispäivän vietto oli symbolista, koska yhtäjaksoisesti yhdistys ei ole ollut rekisteröitynä koko tuota aikaa, vaan sen edeltäjän (*Studentföreningen Prometheus*) toiminta lakkasi ensimmäisen maailmansodan alkaessa 1914. Järjestäytyneen vapaa-ajattelijatoiminnan alkamisesta Helsingin yliopistossa on kuitenkin nyt kulunut sata vuotta.

Ensimmäinen Prometheus-yhdistys oli samalla myös ensimmäinen aatteiltaan jокseenkin tyylipuhdas vapaa-ajattelijayhdistys Suomessa. Yhdistys pyrki aikoinaan laajentamaan toimintaansa valtakunnalliseksi, mutta tuomiokapitulin lausunto kaatoi hankkeen.

Yhdistys rekisteröitiin ensimmäisen kerran yliopistossa 15.10.1905, ja ensimmäinen julkinen yleisötilaisuus oli päivälleen sata vuotta ennen mainittua juhlapäivää.

Prometheuksen saama laaja suosio (noin 150 jäsentä) Suomen autonomian ajalla selittyi osaltaan sillä, että papisto suostui kuuluttamaan kirkossa laittomana pidetyn asevelvollisuuskutsun keisarillisen Venäjän armeijaan. Itsenäisyysliik-

keen vastarinta kohdistui sen vuoksi papistoon. Uudistusvaatimuksien esikuvana oli Ranska, jossa valtio ja kirkko oli aivan äskettäin lainsäädännöllisesti erotettu ja valtio julistettu maalliseksi.

Prometheuksen kantavina voimina olivat etenkin kulttuurifilosofi **Rolf Lagerborg** ja maineikas sosiaaliantropologi **Edvard Westermarck**. Näistä Lagerborg on vähemmän tunnettu, mutta hänen henkilökohtainen tahallisesti skandaalinhaakuinen aktivisminsa näytteli merkittävää osaa mm. avioliittolainsäädännön sekularisoinnissa ja tuotti myös osaltaan reaalipoliittisia paineita uskonnonvapauslain säätämiseksi.

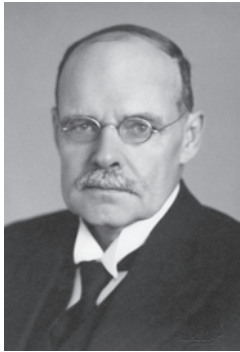
Sodan jälkeinen oikeiston yhtenäistyminen teki lopun siitä porvarillisen kulttuuriradikalismien perinteestä, johon Prometheus kansalaisliikkeenä kuului. Toiminnan yliopistossa aloittivat uudelleen 1980-luvun vasemmistoradikaalit opiskelijat, jonka jälkeen yhdistys eleli hiljaiseloa aina tämän vuosituhannen alkuun saakka.

Prometheuksen nykyinen puheenjohtaja, filosofian jatko-opiskelija **Janne Vainio** pitää Lagerborgin esimerkkiä velvoittavana ja peräänkuuluttaa uusia ideoita skandaalinhakuihin kulttuuriradikaaliin toimintaan 2000-luvulla. ■

K. R. Brotherus ja uskonnonvapauden murros Suomessa

Karl Robert "K. R." Brotherus

(kuva oik.) syntyi Helsingissä vuonna 1880, jolloin Suomi kuului Venäjään ja maassa vallitsi uskontopakko. Vuonna 1901 hän valmistui filosofian maisteriksi ja vuonna 1907 filosofian tohtoriksi Helsingin Yliopistosta, pääaineenaan Historia ja Valtio-oppi. Sitten hän toimi muun muassa Helsingin Yliopiston valtio-opin professorina (1924-1949), Helsingin Yliopiston rehtorina (1931-1938).

K. R. kiinnostui jo varhain uskonnonvapauskysymyksestä ja toimi aktiivisesti ylioppilaskunnan eri järjestöissä aiheen tiimoilta. Vuonna 1910, 30-vuoden iässä, hän julkaisi uskonnonvapautta kannattavan "Valtio ja valtiouskonto" kirjasen ylioppilaiden keskusteluseuran kirjasarjassa. Asiantunteuksensa johdosta valtioneuvosto kutsui hänet vuonna 1919 perustetun uskonnonvapauskomitean puheenjohtakaksi. Ehkä valintaan vaikutti myös K. R:n maltillinen asenne, joka teki hänet mahdolliseksi valinnaksi myös komiteassa toimineiden kirkon edustajien kannalta. Komitean työn tuloksena syntyi Suomen ensimmäinen, vuonna 1921 voimaan astunut uskonnonvapauslaki. Vuonna 1923 K. R. julkaisi 300-sivuisen teoksen "Valtio ja Kirkko", jossa käsitellään laajasti sekä uskonnonvapauskysymyksen

historiaa että juuri voimaan astuneen uskonnonvapauslain merkitystä.

Vuoden 1910 "Valtio ja valtiouskonto" kirjoitelma sisältää luvut "Tietoja historiasta ja olosuhteista ulkomailla", "Vähän käsitteellistä selvitystä", "Periaatteellisia näkökohtia", "Valtio ja kirkko", "Teologinen tiedekunta", "Uskonnonopetus", "Pyhä ja lepopäivät" ja "Jälkikatsaus". Referoin tässä artikkelissa osia kolmesta ensimmäisestä kursivilla ja kommentoin joitakin. Koko 25-sivuinen kirjoitelma on luettavissa webissä osoitteessa <http://www.uskonnonvapaus.fi/lait/valtiouskonto.html>

Protestanttisuuden historiasta K. R. kirjoittaa: *Useat Lutherin lausunnot viittaavat siihen, että hänen käsityksensä mukaan tosi uskonnollisuus oli kätkeytynä yksilöihin itseensä, inhimilliseen omaantuntoon eikä riippunut ulkonaisista teoista tai muista muutoseikoista. Mutta kuitenkin ei ollut niin, että uskonpuhdistus olisi mukanaan tuonut uskonnonvapauden. Kaukana siitä. Ainoastaan katolinen kirkko joutui alakynteen.*

Mielenkiintoinen ja minulle uusi ajatus oli, että valtion ja kirkon erossa ei ole pelkästään kysymys valtion tunnustuksettomuuden ajamisesta vaan myös siitä, että kirkko vapautuu valtion holhouksesta ja määräysvallasta: *Evangelis-luterisessa kirkossa oli aika ajoin, etenkin pietistisen liikkeen kukoistuskaudella 1800-luvun alkupuolella, ilmaantunut pyrkimyksiä vapautumiseen valtion kahleista*

Suomen valtio on [...] katsottava sellaiseksi, jossa vallitsee valtiokirkkojärjestelmä. Tämä seikka ynnä se, että maassamme ei ole uskonnonvapautta, ja monet muut sisältävät edelleen sen, että valtiolaitostamme on sanottava tunnustukselliseksi. Val-

tiomme on, kuten uskonnonlainsäädäntömme historiasta sekä nykyisestä lainsäädännöstämme selviää, ennen kaikkea kristitty valtio, joka eniten suosii protestanttista suuntaa sekä pitää evankelis-luterista tunnustusta omana uskontunnustuksenaan. [...] Meillä kyllä vielä ei ole uskonnonvapautta, mutta Suomen kaikki valtiolliset puolueet lienevät sen toteuttamisesta yksimieliset.

Viime aikoina kiivaasti esitetty vaatimus valtion ja kirkon erosta on oikeastaan johtunut tapahtumista Ranskassa. Siellä uskonkiihkoinen klerikalismi oli yhteiskunnan haitaksi saanut suurta vaikutusta m. m. nuorison opetukseen, ja kun tasavalta v. 1886 oli pakotettu tekemään lopun uskonnon-opetuksesta kouluissa, niin seurasi siitä sekä myöhemmistä tapahtumista tyytymättömyys, joka johti salajuoniin itse tasavaltaakin vastaan. Vihdoin välit katkaistiin Ranskan hallituksen ja Vatikaanin välillä. [...] V. 1906 voimaan astuneessa kirkkojen ja valtion eroa koskevassa laissa julistetaan, että "tasavalta ei tunnusta, ei palkkaa eikä avusta mitään uskontoa"

Itse asiassa on niin, että historiassa valtionuskon ja valtiokirkon mukana on seurannut epävapaus ja uskonnonvaino. On kuitenkin vaikeata mennä sanomaan, kuinka suuri osa tuosta epävapaudesta on kirjoitettava sen seikan laskuun, että valtiolla on ollut omat kirkkonsa, ja missä määrin se voidaan selittää muista seikoista, esim. kansojen alhaisesta kehityskannasta riippuvaaksi.

[...] on ehdottomasti maalin yli ampumista, jos katsotaan vaatimukset valtion tekemisestä tunnustuksettomaksi kumotuiksi sillä, että valtiolla on muitakin tehtäviä kuin ne, jotka jyrkkä vapaamielinen teoria tahtoo sille tunnustaa. [...] Niinmuodoin kaipaa valtion tunnustuksellisuus epäilemättä positiivisempia syitä puolustukseksseen. Niitä onkin esitetty.

Ensiksikin tuo vanha syy, joka on varsinaisesti historiallinen ja samalla on itse kysymyksen ytimeen koskeva, se näet, että valtion olisi muka edistettävä "oikeata" oppia [...] Mutta tällainen syy ei ole laadultaan yleispätevä, niin, se on ulkopuolella keskustelun [...] Onhan vapaa-ajatteliijoita, joiden mielestä evankelis-luterinen oppi on täynnä lapsellisuuksia tai taikauskoisuutta. Ei ole mahdollista, että tällaiset henkilöt voisivat hyväksyä valtion tunnustuksellisuuden [...] Voi näyttää siltä, että olisi

otettava punnittavaksi kysymys: Onko kristinuskooikea, ainoa autuaaksi tekevä maailmankatsomus? Emme siihen rupea vastausta etsimään, se ei johtaisi tulokseen.

Toki keskustelu kristinuskon oikeellisuudesta tai virheellisyydestä ei usein käytännössä johda tulokseen siinä mielessä että uskonnollinen henkilö luopuisi uskostaan. Silti kysymyksen filosofinen käsittely on nähdäkseni hyvinkin hedelmällistä ja tarpeellista ja johtaa neutraalissa rationaalisessa tarkastelussa tulokseen, että kristinuskon opit ovat todennäköisesti virheellisiä. Ks. Esim. *Atheism – Case against god* -kirja.

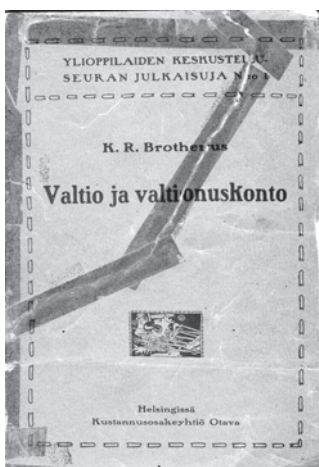
Vapaa-ajattelijalle puhe valtionuskonnon oikeudesta asiallisesti on tulesta temmattu, mutta ken tahansa, uskonnollisinkin, voi mielestäni huomata, että se laadultaan on sellaista, johon ei voi valtion toimintaa perustaa. Mutta siitäpaitsi on muutenkin itsessään kiero, että valtio esiintyy uskonnollisen katsantotavan subjektina ja asetuksissaan julistaa "järkehtämättömiä totuuksia", niinkuin Suomen valtio kirkkolaisaan; valtiolla ei ole mitään pätevyyttä sel-laiseen.

Ne kokemukset, jotka meillä Suomessakin on ollut sanotusta taistelusta, eivät suinkaan ole omi-

ansa lisäämään myötätuntoamme sitä käsitystä kohtaan, että valtion keinoilla jonkun erityisen uskonnon asema olisi turvattava.

Mutta siveellisyysnäkökohta! [...] On epäilemättä hyövä, että yleiset siveelliset käsitykset ihmis- ja kansalaisvelvollisuuksista pääseivät juurtumaan. Oikeudentajunta, mutta samalla myöskin altruismi ovat arvoja, joiden mielellään soisi voimistuvan. Tiedon ja taidon kohoaminen on hyövä asia. Edelleen olisi yhteiskunnan kannalta erinomaista, jos kaikenkaltainen suvaitsemattomuus ja ahdasmielisyys saataisiin vähenemään, sillä nämä ominaisuudet ovat omiansa myrkyttämään kansan henkistä elämää. [...] Pääasia tässä on sen asian oivaltaminen, että siveellisyysnäkökohta ei itse asiassa koske periaatetta valtion tunnustuksellisuudesta.

Itse asiassa kuitenkin uskonnon arvo, oli se itsessään mikä tahansa, valtiolle ei ole olemassa muullaisena kuin mikäli uskonto, s. o. meillä evankelis-luterinen oppi, kykenee myötävaikuttamaan valtion siveellisten tarkoitusten saavuttamiseen.

Onko virallinen uskonto vaikutukseltaan edullisempi kuin vapaasti elävä uskonto? Usein ja syystä on huomautettu, että vapaat uskonnolliset suunnat toisinaan edustavat sairaalloisesti kiihtynyttä, monasti perin ahdasmielistä uskonnollista käsityskantaa. [...] Vaikka toisinaan virallinen uskonto monista luonnollisista syistä on osannut pysyä niin sanoakseni terveellisesti laimeana, kuuluu mielestäni uskonnon olemukseen, että se, mikäli sen vaikutus on mieliä ylentävää ja siveellisesti arvokas, sittenkin elää vapaudessa perustuen persoonallisesti elettyyn ja koettuun.

Vaikka K. R. on selvästi itse ateisti, huomaamme hänen olevan taipuvainen antamaan kristinuskon "laimeiden" muotojen "sivistävälle ja jalostavalle vaikutukselle", hieman enemmän arvoa kuin mitä tämän päivän ateistit ja humanistit antavat. Kaikesta päätellen "mielen jalostus", jonka jotkut uskonnon kautta saavuttavat on saavutettavissa myös ilman uskontoja.

"Virallinen uskonto" ja uskonnolliset toimitukset "viran puolesta" ovat vastenmieliset. Sellainen vaikuttaa tyhjältä muodolta ilman sisältöä. Tietysti tällä ei ole tarkoitettu sanoa, että evankelis-luterinen oppi olisi huonompi kuin esim. vapaidenuskonlahkojen. Mutta sen virallisuus ei varmaankaan ole sille ansioksi.

Vapaassa uskonnollisessa elämässä tosin monasti tapaamme ulkokultaisuutta huippuunsa kehitettyinä, kenties petostakin. Mutta valtion esiintyessä tunnustuksellisenä, valtio itse ylläpitää tekohurskautta. Ei näet valtiolla saata olla mitään vakaukusta, se on asiallisesti mahdotonta. Niinmuodoin "valtion uskonto" on ilmiö, jolta puuttuu juuri se mikä uskonnolle on oleellista, jotta se olisi kunnioitusta ansaitseva.

Käsitykseni mukaan on valtiokirkkojärjestelmä ja valtion tunnustuksellisuus historiallinen jätteenä ajoilta, jolloin yksilön itsenäisyyden arvo vielä oli tuntematon ja jolloin valtion tehtäviin luettiin "oikean" opin edistäminen. Se aika on nyt ohi, ja kai jäljetkin siitä joskus häviävät. Ne näkökohdat, joita toisinaan esitetään valtion ja kirkon yhteyden puolesta, mielestäni eivät, nykyajan silmillä katsoen, ole paikkaansapitäviä. [...] Valtion tekeminen tunnustuksettomaksi tietää sitä, että valtion tehtävistä supistetaan pois yksi, joka periaatteellisesti on vastenmielinen ja sitäpaitsi tarpeeton.

Robert J. Brotherus

VAL PJ (ja K. R. Brotheruksen pojan-pojan-poika)

Yhdistykset täyttivät vuosia

Järvenpään vapaa-ajattelijat ry vietti 60-vuotisjuhlaansa (kuva yllä) sunnuntaina 20.11.2005 Järvenpää-talolla. Puheenjohtaja **Veikko Laine** avasi tilaisuuden kertoen yhdistyksen historiasta. Yhdistys perustettiin 5.10.1945 ja sen toiminta alkoi uudelleen vuonna 1971 **Kalevi Yleniuksen** johdolla.

Juhlailaisuudessa liiton puheenjohtaja **Robert Brotherus** piti esitelmän aiheesta *Moraali uskonnossa ja ateismissä*.

Järvenpään yhdistyksen toiminta on viime vuosina ollut tasaisen pienimuotoista, näkyvimillään vuosittaisen EU-elintarvikejakelun muodossa. Laajentaakseen toimintaansa yhdistys muuttikin tilaisuuden yhteydessä pidetyssä syyskokouksessa nimekseen **Keski-Uudenmaan vapaa-ajattelijat**.

Tampereen vapaa-ajattelijat ry täytti myös pyöreät 60 vuotta. Juhlia vietettiin näyttävästi Juvenes Juhlakeskuksessa lauantaina 8.10.2005. Liiton puheenjohtaja Brotherus oli täälläkin pitämässä juhlapuhetta, joka käsitteli mm. vapaa-ajattelija -termin mielekkyyttä ja sen vaihtoehtoja aatenimikkeenä. **Laura** ja **Jori Mäntysalo** sekä **Petri Karisma** kertoivat yhdistyksen

monipuolisesta historiasta ja sitä edeltäneestä Tampereen siviilirekisteriyhdistyksestä, joka loppui **Urho Kekkonen**in mahtikäskyyn vuonna 1939.

Juhlan kohokohta oli buffetpäivällisen jälkeinen **Timo Taikurin** (vas.) esitys, jossa nähtiin, millä tavoin paranormaaleiksi väitettyjä ilmiöitä tuotetaan. ■

Janne Vainio

Gandhilainen kasvatuksen käsite

Modernissa yhteiskunnassamme oli kaksi henkilöä, joilla oli kokonaisvaltainen ratkaisumalli elämään ja jotka halusivat muuttaa yhteiskunnan kokonaan. He olivat **Karl Marx** ja **Mohan Das Karamchand Gandhi**. Vaikka Gandhi oli perusteiltaan aktivisti, ei häntä voi olla pitämättä myös filosofina. Marx oli vain filosofi, koska hänellä ei ollut aikaa eikä mahdollisuutta toteuttaa käytännössä elämänsä katsomustaan. Leninille, Stalinille ja Maolle jäi Marxin soveltaminen toimintaan. Marx korosti elämän ristiriitoja ja tunsikin, että ristiriitojen yhteentörmäys loisi uuden yhteiskunnan. Toisaalta taas Gandhi uskoi, että elämän täydentävät seikat sekä niiden päällekkäinen yhteistyö loisivat uuden yhteiskunnan. Samaan aikaan Gandhi edusti ei-yhteistyötä epämoraalisten ja epäsosiaalisten itsevaltaisten suuntausten kanssa, joita institutionaaliset pyrkimykset loivat. Vaikka marxilainen filosofia on kokonaisvaltainen elämänsä katsomus, niin se on syvälle juurtunut elämässä kohtaamiimme ristiriitoihin. Gandhilainen kokonaisvaltainen pyrkimys on etsiä yhteistyön mahdollisuuksia rakentaa uusi yhteiskunta itsensä toteuttamisen keinoin ja marsimalla yhdessä sellaisten kanssa, joilla on vastaava pyrkimys ja vastaava aktiviteetti.

Molemmat filosofiset lähestymistavat uskovat itsekasvatukseen ja sosiaaliseen kasvatukseen sekä molemmat ovat holistisia, kokonaisvaltaisia.

Gandhin mielestä millään filosofialla ei ole merkitystä, ellei sitä sovelleta käytäntöön. Kun vertaamme Gandhia filosofisesti

Marxiin, niin meidän on toiminnan osalta verrattava Gandhia Leniniin ja Maoon. Pian Venäjän vallankumouksen jälkeen ensimmäisen sosialistisen valtion oli kohdattava ensimmäisen maailman sodan aikana Saksan armeijan hyökkäys. Tuolloin uuden valtion johtaja Lenin nähtiin kentällä innostamassa nuorisoa taistelemaan Saksan lyömiseksi. Lenin johti edestä päin. Hänen johdolla saksalaiset lyötiin takaisin.

Etelä-Afrikassa Gandhi kokeili *Satyagraha*-ideaansa (*satyagraha*, sanskr. totuus + taivuttelu, usein käännetty siviilivastarinnaksi tai kansalaistottelemattomuudeksi, Gandhilla kuitenkin käsite, joka sisälsi totuuteen pyrkimisen avoimuudella, kunniallisuudella ja reiludella (*satya*), toisten vahingoittamisesta kieltäytymisen (*ahimsa*) ja valmiuden itsensä uhraamiseen (*tapasya*), käännt.huom.) ja ei-yhteistyötä polttaen ensimmäisenä ihmisenä henkilöllisyystodistuksensa, jonka oli myöntänyt Etelä-Afrikan hallitus luokitellen intialaiset toisen luokan kansalaisiksi. Niinpä Gandhi myös johti väkivallatonta armeijaansa sijoittamalla itsensä keskelle taistelukenttää.

Kun Mao tuli Kiinan näyttämölle, hän koulutti alistettuja ja lannistettuja lukutaidottomia pienviljelijöitä ja maatyöntekijöitä olemaan vallankumouksen välineinä. Tämä oli suuri harppaus.

Vuonna 1917, kun Gandhi kokeili Biharissa Champaran alueella *Satyagrahaa*, hän nostatti lukutaidottomat, köyhyyden lyömät pien-Indigo farmarit ja maatyöntekijät taistelemaan brittiläisten maanomistajien

Lavanam (s.1930) on Intian Ateistikeskuksen johtaja. Keskus tekee merkittävää sosiaalityötä Andra Pradeshin osavaltiossa. Lavanamin isä **Gora** (1902-75) perusti Ateistikeskuksen 1940, vuonna 1947 keskus siirtyi Vijayawadaan. Gora oli Intian vapaustaistelussa mukana (ks. *An Atheist with Gandhi*). Lavanam vieraili Suomessa 25.-27.10.2005 ja tapasi Helsingissä ja Turussa vapaa-ajattelihoita, ateisteja ja humanisteja. Kuvassa vasemmalla Lavanam vieraillee Vapaa-ajattelijain liiton toimistolla seuranaan Humanistiliiton puheenjohtaja **Pekka Elo** ja Ateistikeskuksen avustustyöntekijä **Shanti**. ■

riistoa vastaan. Täten Gandhi oli ensimmäisen historian ihminen, joka todisti, että tavalliset maanviljelijät voivat olla vallankumouksen välineitä.

Kun katsomme kaikkea tätä, näiden kolmen vallankumousjohtajan panosta, niin huomaamme että kaikki kolme uskoivat kansan kouluttamiseen tuntemaan yksilöllistä itsetuntoa ja taistelemaan kollektiivisen itsetunnon oikeuden puolesta.

Näistä kolmesta Gandhi teki omassa elämässään kokeita enemmän esittämänsä elämäntutkimuksen puolesta kuin kaksi muuta kolleegaa. On olemassa kokeilunkoulutusta, on koulutusta epäoikeudenmukaisuutta vastaan, on koulutusta valmistaa ihmisyyksilö paremmaksi yksilöksi ja yhteiskuntaa paremmaksi yhteiskunnaksi.

Etelä-Afrikassa, jossa Gandhi halusi harjoittaa tasa-arvoista kunnioitusta kaikkia yksilöitä kohtaan, hän pyysi vaimoaan **Kasturibaa** siivoamaan kristityn yövirtsastian – vaimo kieltäytyi. Gandhi suuttui ja käski vaimonsa poistumaan kodistaan. Kasturiba kyseenalaisti Gandhin toiminnan ja pyysi tätä toimittamaan hänet takaisin Intiaan tai sallia jäämään kotiinsa. Jos Gandhi pyytää vaimoa pois kotoaan vieraassa maassa, niin mihin vaimo menisi? Tässä vaimon toiminnassa Gandhi oivalsi, kuinka huonosti kasvatettu hän itse oli. Nyt hänen gurunsa oli oma vaimo, joka Gandhiin verrattuna ei ollut sosiaalisesti, poliittisesti ja koulutuksellisesti kokonaisuus. Gandhin elämäntutkimus alkoi tästä välikohtauksesta. Gandhi tahtoi kouluttaa vaimoaan kohtelemaan kaikkia

tasa-arvoisesti. Mutta hän yritti määrätä koulutukseen arvovallallaan. Toisaalta Kasturiba oli koulutettu perinteisessä koulutuksessa olemaan hyväksymättä sosiaalista idealismia, jos se perustui määräysvaltaan, vaikka määrääjä olisi hänen oma aviomiehensä. Niinpä kouluttajasta tuli oppilas ja oppilaasta opettaja. Oikeassa koulutuksessa ei ole opettajia, ei ole oppilaitakaan. Jokainen jakaa jokaisen kanssa omat tunteensa, kokemuksensa, ideansa ja toimintansa; ja kaikki yhdessä marssivat yksilön valitusta ja yhteiskunnan hyvinvointia kohti. Gandhi kutsui tätä pyrkimystä peruskoulutukseksi tai uudeksi koulutukseksi.

Siirtomaavallan koulutusjärjestelmät valmistivat oppilaita olemaan kuuliaisia siirtomaavallan palvelijoita. On tragedia, että vieläkin Intiassa jatkamme samaa koulutusjärjestelmää, missä nuoret oppilaat jätetään arvosanoihin ja eroavaisuuksiin eikä luonteen ja sitoutumisen hengenmukaisesti. Nykykoulutusjärjestelmässä on voittajia ja häviäjiä, koska koulutamme heidät uranrakentajiksi eikä luonteen kehittäjiksi. Gandhi halusi koulutuksen rakentavan luonnetta ja sitoutumista kohti yleistä hyvää. Hän aloitti koulutuksen Etelä-Afrikassa *Phoenix Ashramissaan* ja Tolstoi-maatilallaan. Hän kehitti koulutusta Intiassa, kun hän aloitti Sevagrammissa *Talmi Sanghin*-keskuksen.

Elämisen koulutuksessa Gandhi ja **Tagore** ovat kuin kaksoset. Molempien mielestä koulutuksen tulee teroittaa ei vain itsekunnioitusta ja itsetuntoa vaan myös perustarpeiden itseriitaisuutta ja kauneuden sekä

hyvyyden kunnioittamista missä tahansa ja kaikkialla. Luonto on anteliaan kaunis ja ihmiset ovat osa luontoa. Niinpä taide ei ole jotain ihmisenä olemisen ja luonnollisena olemisen ulkopuolista. Niin myös koulutuksen on edistettävä taiteellisia näkemyksiä kaikkien saatavilla olevien tavaroiden luomisessa eikä edistää vain tuotantokapasiteettia määrällisesti. Näin koulutus on universaalialia ja koulutus on sidoksissa sekä sisäiseen että ulkoiseen kasvuun. Koulutus on luokkahuoneen yläpuolella. Se on koulun ja opettajien yläpuolella. Koulutus laajentaa suhdetta itsen ja universumin välillä. Lukutaito, kielenoppiminen, kutsumus ja tiedon kerääminen ovat satunnaista. Koulutuksen oikea päämäärä on edistyksellisesti parantaa yksilöä ja yhteiskuntaa elämään sopuinnussa ja rauhassa luonnon kanssa. Mahatma Gandhi halusi oppimisprosessin olevan osallistuvaa. Osallistuminen on ym-

päristön pitämistä siistinä sekä mielen ja sydämen pitämistä puhtaana. Näin ollen ulkoisen siisteyden tulee heijastaa sisäistä puhtautta. Vakuus toimeentulon ansaitsemisesta pitäisi heijastaa järjen ja intohimon sosiaalista vuorovaikutusta. Missä tarvitaan kieltä, niin siellä on äidinkieli parempi, sillä se voi olla sydäntä lähempänä. Koulutus on siis pää, sydämen ja käden yhtenäisyys. Koulutus ei ole päämäärä. Se on prosessi. Koulutus ei ole väline, se on elämää. Koulutus ei ole osa vaan kokonaisuus. Koulutus on kokonaisuus, joka heijastelee yksilön ja yhteiskunnan sosiaalisen ja moraalisen elämän kehitystä.

Mahatma Gandhin koulutuksen käsite saattaa tuntua pilvilinnojen rakentelulta tämän päivän yhteiskunnassa, jossa väkivalta ja ahneus, kilpailu ja lahjonta sekä epäoikeudenmukaisuus ja epätasa-arvo on kasvussa. Gandhi kylläkin samalla kouluttaa

keskustelua

Turun vapaa-ajatteliijoille

Jäsenet, ystävät, tukijat! On aktiivisuuden aika.

Vuosi 2006 on yhdistyksemme juhluvuosi. Tulee kuluneeksi 70 vuotta **Turun Vapaa-ajattelijat ry:n** perustamisesta. Yhdistys ja sen jäsenistö on käynyt läpi muutoksia, kokenut voittoja ja tappioita. Jos kirjaamme voitoksi sen, että kirkosta eroaminen on lisääntynyt, niin voitaneen tappioksi lukea, että valtio on edelleenkin kirkon suurin tukija.

Nykyinen hautaustoimilaki vaatii hautapaikan hinnaksi saman niin kirkkoon kuuluvalla kuin siitä eronneelle, mutta kunnallista hautausmaata ei vain ole Turkuunkaan saatu, vaikka kerran jo oli lähellä. Työtä ja tehtävää meillä vielä riittää.

Ikävältä on tuntunut se, että Turun Vapaa-ajattelijat ry on viettänyt muutamia vuosia tyynen hiljaisuuden aikaa – jopa niin että on epäilty toimintamme valan lopetetun. Kuitenkin yhdistykseemme on liittynyt jäseniä niin, että jäsenmäärä on yli sata. Siitä joukosta on kokouksiin osallistuvia ollut valitettavan vähän, jossain vuosikokouksessa vain neljä. On tietysti aivan selvää, että kun jäsenistö ei tunne kiinnostusta edes vuosikokoukseen, jää kaikki muukin toiminta jotenkin keinotekoiseksi. Tarvittaisiin nykypäivään kuuluvia toimintamalleja ja toimijoita.

Nyt on oivallinen aika kutsua kaikki jäsenet, ystävät ja asiasta kiinnostuneet mukaan herät-

tämään torkkuvaa yhdistystä ja kehittämään sen toimintaa. Hyvä alku saadaan 22. tammi-kuuta **Panimoravintola Koulun** historian luokassa Eerikinkatu 16 kello 13 alkaen, jolloin liittomme uusi pääsihteeri **Jori Mäntysalo** tulee paikan päälle kertomaan vapaa-ajattelijoiden toimintarintamista nykypäivänä.

Keskustelu sujuu jouhevas-ti kahvia juodessa, jonka jälkeen aloitetaan yhdistyksen vuosikokous (ilmoitus toisaalla tässä lehdessä) ja valitaan johtokunta jonka tehtävänä on järjestää kiinnostavia tapahtumia 70-vuotiaan yhdistyksemme jäsenille ja ystäville.

Tämmöisiä ajatuksia esitti

Tauno Lehtonen

Turun yhdistyksen puheenjohtaja 20 vuoden takaa, nykyinen sihteeri

kansaa laittamaan konkreettiset perustat noille linnoille, jotka lopulta tulevat todelliseksi linnoiksi, ei pilviin vaan rikastuttamaan elämää. Gandhilainen koulutuksen konsepti tekee jokaisesta rohkean visionäärin ja tekee myös jokaisesta rakennustyöntekijän kääntäkkeen viisiot todellisuudeksi. Niinpä Gandhin koulutus on silta reseptin ja käytännön välillä, vision ja todellisuuden välillä, menneen ja nykyisen sekä nykyisen ja tulevan välillä. Se on jatkuvaa elämän jatkumisen koulutusta sekä koulutusta arvokkuuteen, antaumukseen ja sosio-ekonomiseen kehitykseen.

Gandhilainen koulutus pistää meidät pitämään päät pystyssä ja samalla se saa meidät pitämään jalat maassa. ●

*Puhe All Indian Radiossa
3.10.2005 klo 20.15, käännös Teuvo Pykönen*

Arkkiateisti täytti vuosia

Keski-Suomen vapaa-ajattelijat ry onnittelee perustajajäsentään arkkiateisti **Mikko Vasaraa** 70-vuotispäivän 28.9.2005 johdosta ja kiittää yli 40 vuotta vapaa-ajattelun hyväksi tehdystä työstä.

Heljä Pekkalin (vas.) ja Esa Honkanen haitarin kanssa.

Messutunnelmaa Kuusankoskella

Pohjois-Kymen vapaa-ajattelijat repäisivät osallistumalla 20-vuotiaassa Kuusankoskitalossa järjestettyihin Kymenlaakson kolmansiin kulttuurimessuihin 11.-13.11. Messujen osanottajamäärä ei aivan täyttänyt odotuksia, koska järjestäjät olivat markkinoineet tilaisuutta huonosti. Vapaa-ajattelijoiden osuus kuitenkin näkyi erinomaisen hyvin – ja välillä kuuluikin aina alakerran messukahvioon saakka.

Näytteilleasettajat olivat tietoisesti hyödyntäneet **eroa-kirkosta.fi** -palvelun saamaa julkisuutta näyttävällä webbiosoitteella esittävällä julisteella. Tämä pysäyttikin paikalle ohikulkijoita, joista harvalla tuntui olevan ainakaan jyrkän kielteistä vaikutelmaa viime aikojen vapaa-ajattelijatoiminnasta. Hyvin erottui myös Pro-Seremonioiden esittelymateriaali.

Pienen paikkakunnan ilmapiiuri tuli vastaan eräessä ohikulkijan kommentissa, joka ilmaisi innostunutta hämmästy-

siitä, että joku uskaltaa puhua kirkostaeroamisesta julkisesti.

Organisoinnissa suurimman työn lieenee epäilemättä tehnyt Pohjois-Kymen yhdistyksen puheenjohtaja **Heljä Pekkalin**. Apujoukkoina paikalla oli eri päivinä myös mm. liiton puheenjohtaja **Robert Brotherus**, liittovaltuuston puheenjohtaja **Olavi Korhonen** Luumäeltä ja liittovaltuuston jäsenet **Anneli Laakkonen** ja **Esa Honkanen** Kotkasta.

Esa Honkanen pisti paikan päällä haitariksi ja pelimannimusiikki kuului koko rakennukseen. Jotkut asiasta mitään tietämättömät saattoivat tulla uteliaiksi ja mennä katsomaan, mistä mahtoi olla kyse.

Hauskoja olivat myös Lappeenrannan yhdistyksen ideomat *Mitä Jumala on ilmoittanut itsestään* -vihkoset, jotka erehdyttävästi näyttivät kristillisten lahkosaarnaajien hengentuotteita. Sisältö oli pelkkää tyhjää paperia, takasivulla vapaa-ajattelijayhdistyksen yhteystiedot. ■

Sarvipäisen pirun kuva säikäytti pääministerin

Turkin pääministeri **Recep Erdogan** poistui nopeasti Tanskaan tekemänsä ystävyysvierailun päätteeksi järjestetystä lehdistötilaisuudesta Kööpenhaminassa (15.11.2005) ja jätti tanskalaisen kollegansa **Fogh Rasmussenin** selittelemään äkkinäisen lähtönsä syytä. Virallisesti turkkilaisen vieraan tuhtumisen sanottiin johtuneen erään kurdeille ystävyyttä osoittaneen televisiokanavan edustajan saapumisesta paikalle, epävirallisesti *Jylland Postenin* Muhammed-nimistä sarvipäistä pirua esittävästä pilakuvasta, jonka joku turkkilaisista oli varomattomasti näyttänyt uskonnollisena tunnetulle pääministerilleen.

Tilaisuutta edeltävällä lounaalla oli Erdogania ahdistettu kysymyksellä, pitääkö hän tärkeämpänä länsimaista sanan ja ilmaisun vapautta vai uskontojen pyhien arvojen pilkkaamiskieltoa. Euroopan Unioniin pyrkivän 70-miljoonaisen Turkin pääministeri oli vakuuttanut olevansa pyhien arvojen puolella.

Euroopan laajentuminen alkaa olla lopuillaan. Ensimmäistä kertaa sitä vastaan on tullut henkinen, aineeton raja, uskon kilpi, ja edessä häämötävät Lähi-idän ideologisesti vahvat valtiot, vaikka osittain

Forssan Vapaa-ajattelijat ry
Juha Toivonen
Tölönkaari 4 A 8, 30420 Forssa
Puhelin (044) 592 0210
fovap@hotmail.com

Helsingin Vapaa-ajattelijat ry
PL 114, 00181 Helsinki
Puhelin (040) 704 7258
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/>
helsinki

Helsingin yliopiston vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus ry
Janne Vainio, Vedenottamontie 12 E 38, 00980 Helsinki
Puhelin (050) 365 6808
hy-prometheus@helsinki.fi

Joensuun seudun

Vapaa-ajattelijat ry

Ari Sulopuisto
Karhunkie 27,
80230 Joensuu
Puhelin (040) 5713 989
ari.sulopuisto@pp.inet.fi

Järvenpään Vapaa-ajattelijat ry

Veikko Laine
Kartanontie 39,
04400 Järvenpää
Puhelin (09) 287 236
v.laine.kiuru@kolumbus.fi

Kainuun Vapaa-ajattelijat ry

Aki Räisänen
Sudenpolku 11 B 24,
87350 Kajaani
Puhelin (08) 637 280
aki.k.raisanen@kolumbus.fi
<http://www.kolumbus.fi/aki.k.raisanen>

Karkkilan Vapaa-ajattelijat ry

Ulla Kindstedt
Korvenkatu 8,
03600 Karkkila
Puhelin (09) 225 5930
karkkila@vapaa-ajattelijat.fi

Kemin Vapaa-ajattelijat ry

Pertti Periniva
Leppälinnuntie 5,
94700 Kemi
Puhelin (016) 232 585
<http://personal.inet.fi/yhdistys/keminvapaa-ajattelijat/>

Keski-Suomen Vapaa-ajattelijat ry

Marko Koivuniemi
Ainolankaari 2 A 24,
40520 Jyväskylä
Puhelin (0400) 429 540
koimark@iki.fi

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/ks>

Kotkan Vapaa-ajattelijat ry

Korkeavuorenkatu 13, 48100 Kotka
Puhelin (05) 218 6047

uskon luopiona pidetty Turkki antaisikin vietellä itsensä synnistyneen Euroopan maallisen hyvinvoinnin tavoitteluun.

Vastakkain on kaksi uskon haaraa, molemmat syntyneitä samoilla seuduilla, samojen lammaspaimenien hiilloksilla mietittyjä, mutta eri suuntiin elämään lähteneitä. Toinen, masokistinen ja maailmanvallan mukana länteen levinnyt, kristinusko, on lähes kokonaan uudistunut, vesittyntä ja vetelöityntä ja antanut periksi niille houkutusille, joita se ennen piti Pirun keksiminä. Euroopassa, kristinuskon valta-alueella, ei enää puhuta ihmisestä maan matosena, joka elää jokaisen

päivänsä vain Jumalan suuresta armosta, vaan on alettu uskoa ihmisarvoon, jonkin aikaa jopa ihmisoikeuksiin. Tätä uhmakasta uutta uskoa on läntisistä maista lähdetty viemään muuhun maailmaan. Viennin esteenä on toinen lammaspaimenten päässä syntynyt usko, muuttumattomina ja puhtaina pysyneet pyhät arvot. Turkin huojunta siinä rajalla, kahdenlaisten arvojen, taivaallisten ja maallisten välissä, on helposti kenen tahansa tajuttava ja kipeä paikka maan pääministerille.

Pentti Niskanen

Lahden Vapaa-ajattelijat ry

Saimaankatu 5 B 34,
15140 Lahti
Puhelin (03) 782 7408

Lappeenrannan ja ympäristön**Vapaa-ajattelijat ry**

Olavi Korhonen
Korkearannantie 3 E,
54530 Luumäki
Puhelin (0500) 556 010
olavi.korhonen@pp.inet.fi

Lohjan seudun Vapaa-ajattelijat ry

Erkki Hartikainen
Käsityöläisentie 17 A 1,
00750 Helsinki
Puhelin (09) 223 3273
etkirja@dlc.fi

<http://www.dlc.fi/etkirja/lohja.htm>

Nokian Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Riekkola
Sorvantie 518,
37120 Nokia
Puhelin (03) 340 5456
nokia@vapaa-ajattelijat.fi

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/nokia>

Oulun seudun Vapaa-ajattelijat ry

Jouko Saksio
Jalohaukantie 1 E 41,
90250 Oulu
Puhelin (040) 536 0345
jsaksio@jippii.fi

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/oulu>

Pohjois-Kymen Vapaa-ajattelijat ry

Heljä Pekkalin
Kuntalantie 5 A 7,
45700 Kuusankoski

Puhelin (040) 704 4638

helja.pekkalin@pp.inet.fi

<http://pohjois-kymi.vapaa-ajattelijat.fi/>

Pohjois-Savon Vapaa-ajattelijat ry

Osmo Määttä
Metsurintie 4 C 20,
70150 Kuopio
Puhelin (040) 716 6232
pohjois-savo@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/>
pohjois-savo

Porvoon seudun Vapaa-ajattelijat ry**Pääkaupunkiseudun Ateistit ry**

Jouni Luukkainen
Castréninkatu 10 C 53,
00530 Helsinki
Puhelin (09) 191 51443
ateistit@ateistit.fi

Raision Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Levonen
Syreenikatu 14,
21260 Raisio
Puhelin (02) 438 2760
p.levonen@dnainet.fi

Satakunnan Vapaa-ajattelijat ry

Erja Sallinen
Siimeksentie 34,
26740 Vasarainen
Puhelin (0400) 255 074
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/satakunta>

Seinäjoen Vapaa-ajattelijat ry

Juhani Mäkelä
Soukanjoentie 41,
60200 Seinäjoki
Puhelin (06) 412 2553
juhani.makela@nic.fi
Tampereen Vapaa-ajattelijat ry
Yliopistonkatu 58 B,
33100 Tampere
Puhelin (03) 222 5803
yhdistys@tampere.vapaa-ajattelijat.fi

<http://tampere.vapaa-ajattelijat.fi>

Turun Vapaa-ajattelijat ry

PL 959,
20101 Turku
Puhelin (02) 237 9224
<http://www.vapaa-ajattelijat.fi/turku/>

Vaasan Vapaa-ajattelijat ry

Pentti Suksi
Kirkkopuistikko 6 C 1,
65100 Vaasa
Puhelin (06) 316 7934
pentti.suksi@netikka.fi

Vapaa-ajattelijain liiton**Vuoksenlaakson yhdistys ry**

Hannes Koivumäki
Ensontie 47 A 4
55610 Imatra
Puhelin (05) 436 5537
Varkauden Vapaa-ajattelijat ry
Taisto Kaukonen
Toritorppa,
Petroskoinkatu 28,
78200 Varkaus
Puhelin (017) 552 7277

**Vapaa-ajattelijain liitto –
Fritänkarnas förbund ry****Puheenjohtaja**

Robert Brotherus
GSM (050) 482 1003
Sp. robert@iki.fi

Varapuheenjohtaja

Eino Huotari
GSM (044) 081 6543
Sp. eino.huotari@kolumbus.fi

Pääsihteeri

Jori Mäntysalo
Puh. (03) 265 7483
Sp. jori.mantysalo@uta.fi

Tiedottaja

Petri Karisma
GSM (040) 748 9532
Sp. petri.karisma@sci.fi

Toiminnanjohtaja

Paula Vasama
Neljäs linja 1,
00530 HELSINKI
Puhelin (09) 715 601, fax (09) 715 602
Sp. paula.vasama@vapaa-ajattelijat.fi
Toimisto on avoinna klo 11.00-17.00.

Kotisivu

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi>

Pankkiyhteys

Sampo 800014-85180
(Lahjoitus- ja testamenttitili sama)

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

.AT03

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto ry on uskonnottomien ja uskontokuntiin kuulumattomien henkilöiden muodostamien rekisteröityjen yhdistysten keskusjärjestö. Se on poliittisesti sitoutumaton ja ajaa uskonnottomien etuja, oikeuksia ja oikeusturvaa sekä edistää uskonnottoman todellisuuskäsityksen leviämistä.

Vapaa-ajattelijain katsomuksellisena perustana on tieteeseen perustuva uskonnoton todellisuuskäsitys. Yksilön ja ajatuksen vapaus, etuoikeudeton tasa-arvo, suvaitsevaisuus sekä vastuu lähimmäisestä ja ympäristöstä ovat osa tätä katsomusta.

Uskonnoton elämäncatsomus ilmenee eri tavoin riippuen henkilöstä, sukupuolesta, etnisestä taustasta, iästä, asuinpaikasta ja koulutuksesta. Katsomuseroja voi olla myös vapaa-ajatteliijoilla, ateisteilla, rationalisteilla, humanisteilla ja agnostikoilla.

Liiton tavoitteena on kriittisyyden lisääminen uskontoja kohtaan, valtiokirkkojärjestelmän purkaminen ja uskonnonopetuksen poistaminen kouluista, päivähoidosta sekä valtion yliopistoista.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi liitto mm. tukee uskonnottoman elämäntavan ja kulttuurin sekä uskonnottoman tapakulttuurin leviämistä ja uudistamista, seuraa katsomusvapauden toteutumista, tuo esille sen loukkaukset ja puolustaa uskonnottomien oikeuksia.

(Edellä esitetty on muotoiltu liiton sääntöjen 2 §:stä)

Lähetätkää minulle lisätietoja

☐

Tilaan Vapaa Ajattelija -lehden

☐

Haluan liittyä jäseneksi

☐

Valitse jäsenyhdistys edelliseltä sivulta:

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITOIMIPAikka _____

65 c

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI